

ΙΩ. ΣΠΑΘΑΡΗ

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΟΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΝ το 1668
ΤΟΥ ΧVII ΑΙΩΝΟΣ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΠΗΝ

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ Ζ' ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ ΘΡΑΚΙΚΩΝ.

ΤΥΠΟΙΣ: Ι. Α. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ & ΣΙΑΣ
ΟΔΟΣ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23-23Α
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩ. ΣΠΑΘΑΡΗ

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΟΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΝ
ΤΟΥ ΧVΙΙ ΑΙΩΝΟΣ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΠΗΝ

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ Ζ' ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ «ΘΡΑΚΙΚΩΝ»

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΤΥΠΟΙΣ: Ι. Α. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ & ΣΙΑΣ
ΟΔΟΣ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23-23Α
ΑΘΗΝΑΙ

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΟΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΝ
ΤΟΥ ΧVΙΙ ΑΙΩΝΟΣ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΠΗΝ ¹⁾

Κατά μετάφρασιν ΙΩ. ΣΠΑΘΑΡΗ

Τὸ ταξείδιόν μας μετὰ τοῦ Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶ, ἀπολυ-
θέντος τῆς Μεγάλης Βεζυρείας, εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ὀζοῦ (Ozü—
Oksakoff) ² καὶ πρὸ τούτου εἰς τὴν Ρούμελην.

Προσευηθέντες πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐκκινήσαντες ἐν πρώτοις ἐκ τῆς
ἐν Κων/πόλει τοποθεσίας, ἣτις καλεῖται «Τοπτσουλάρ» (στρατιῶται τοῦ
Πυροβολικοῦ) πρὸς νότον, διήλθομεν τὰ χωρία «Διοῦτ Πασᾶ Μπαχτσέσι»,
«Τασλήκ» (τόπος πετρώδης) καὶ ἄλλα καλῶς καλλιεργημένα χωρία καὶ
ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν: «Τσεκμετζέι-σαγήρ» (= Κιοντσούκ Τσεκ-
μετζέ, μικρὸν Ζεῦγμα), ἣτις εἶναι ἔδρα τοποτηρητοῦ ἱεροδικαστοῦ ὑπὸ
τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μολλά τοῦ Ἑγιούπ.

Τὸ φρούριον αὐτῆς κείμενον ἐπὶ τῆς παραλίας εἶναι πολὺ ἡρειπωμέ-
νον, ἡ δὲ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ
ἡμισυ ἐπὶ λειοῦ ἐδάφους, κατὰ δὲ τὸ ἄλλο ἡμισυ ἐπὶ κλιτύος ὄρους, ἔχει
δ' ἐν ὄλῳ ἐξακοσίας οἰκίας μὲ ἀμπέλους καὶ κήπους καὶ μὲ ἀφθονον ὑγαι-

1) Μετάφρασις τῶν σελ. 289—304 τοῦ Γ'. τ. τοῦ Σγριαχτηναμέ Ἑβλιγιά
Τσελεπῆ. Ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ Σγριαχτηναμέ καὶ τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ, μετὰ με-
ταφράσεως τῶν περὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης πληροφοριῶν αὐτοῦ δεκτὰ ἐν ττ. IV (σελ.
113—128) καὶ V (σελ. 217....) «τῶν Θρακικῶν».

2) Λόγῳ οἰκονομίας χρόνου καὶ ἐλλείψει καταλλήλων πηγῶν καὶ βοηθημά-
των, εἰδικῶν διὰ τοὺς κλάδους τῶν ἀσιανολογικῶν ἐπιστημῶν δὲν συνοδεύονται
τὴν φορὰν ταύτην, αἱ περαιτέρω μεταφράσεις μὲ ἱστορικο-γεωγραφικὰς, γλωσσι-
κάς, χρονολογικὰς, κριτικὰς κ.λ. σημειώσεις. Ὁ Ἑβλιγιά Τσελεπῆς, ὡς γνωστόν,
περιέγραψε πλείσθ' ὅσα μέρη τῆς Ἑλλάδος: Θράκην, Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν,
Στερεάν Ἑλλάδα (ἴδια τὰς Ἀθήνας), Πελοπόννησον (μηδὲ τοῦ Μυστρᾶ ἐξαίρου-
μένου), τὰς νήσους κτλ. εἰς 600 περίπου σελίδας τοῦ VIII τ. Αἱ πληροφορίες αὐτὰ
εἶναι λίαν περίεργοι καὶ πολύτιμοι διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Εὐχῆς ἔργον θὰ
ἦτο, ὅπως ἡ Ἀκαδημία, τὰ Πανεπιστήμιά μας καὶ αἱ Ἀρχαιολογικαὶ καὶ λοιπαὶ
ἐπιστημονικαὶ ἐταιρίαι χρησιμοποιήσωσι ταύτας δεόντως μετὰ τὴν κριτικὴν ἐπεξερ-
γασίαν τῶν. Θεωρῶ καθήκόν μου νὰ ἐπιστήσω ἰδιαίτερος τὴν προσοχὴν τῶν ἐ-
παϊόντων ἐπὶ τοῦ Σγριαχτηναμέ.

Ὁτὼβλ. γιὰ Τσελεπῆ πρὸς ἐπεξεργασίαν ἐπὶ Ἐθελ.
Μανδουτῆν | Ἑλλάδα πρὸς Κρήνην καὶ
ταυτὰ πάλιν ταυτὰ πάλιν ἐπὶ 1668

Μουσ. Μονομ. Πόλεως
Ἰταλ. Ἰστ. Ἐθελ.
Βιβλιοθηκ. Ἐθελ.
τ. 17. 1940. 344(3)

νὸν ὕδωρ. Πᾶσαι αἱ οἰκίαι αὐτῆς εἶναι κεραμοσκεπεῖς. Τεμένη (μυζράμπια) ἔχει ἐν ὄλῳ δεκαεπτὰ, ἔξ ὧν τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τέμενος: «Τεκὲ-Δζαμί» εἶναι μολυβδοσκεπεῖς καὶ μὲ ἓνα μιναρέν.

Ὁ μεδρεσῆς τοῦ τεμένους ἀνήκει εἰς τὸν Ἀπτουσελιὰμ Βέην. Τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ τέμενος «Τσαρσὴ Δζαμί» ἔχει μεγάλην ἐνορίαν. Εἶναι δὲ τοῦτο μικρὸν θολωτὸν δζαμίον μὲ ἓνα μολυβδοσκεπη μιναρέν.

Ἡ κομόπολις ἔχει ἐν λουτρον, ἑπτὰ λιθόκτιστα χάνια, ἐν νηπιαγωγεῖον καὶ τριακόσια καταστήματα.

Ἐπειδὴ ἡ μεγάλη Σουλτανικὴ ἀγορὰ αὐτῆς κεῖται ἐπὶ τῆς λεωφόρου, αἱ δημόσιαι ὁδοὶ πᾶσαι εἶναι ἐστρωμέναι μὲ λίθους λευκοῦς.

Ἡ περιγραφή τῆς λίμνης τοῦ Μικροῦ Τσεκμετζέ.

Αὕτη εἶναι μία μικρὰ λίμνη, συναφῆς πρὸς τὴν ἀκτὴν τοῦ Μαμαραῶ (Προποντίδος). Ἡ περιφέρεια αὐτῆς εἶναι ἑπτὰ μίλια, τὸ ὕδωρ της ὁμοῦ δὲν εἶναι τόσον ἀλμυρὸν.

Κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους, ὅτε ὁ Γιάνκο υἱὸς τοῦ Μαδιὰν ἐπεχειρήσε νὰ κτίσῃ τὸ φρούριον τῆς Κων/πόλεως ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ βασιλεὺς Γιενουάν, ὅστις ἦτο ἀπαράμιλλος εἰς τὴν γεωμετρικὴν ἐπιστήμην, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν γὰρ διοχετεύσῃ ἐντὸς τῆς Κων/πόλεως τὸν ὄυον τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως (παράδοσις), διήνοιξε τάφρους καὶ διώρυγας μὲ (τὴν συνδρομὴν) πεντακοσίων χιλιάδων ἐργατῶν, ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ ὄυου αὐτοῦ, τῶν καλουμένων: «Δεμιρ-Καποῦ» (Σιδηρὰ Πύλη) καὶ «Ταχταλῆ» (σανιδωτός), μετὰ δ' ἑπτὰ ἔτη συνεχοῦς ἐργασίας κατῴρθωσε νὰ φέρῃ τοὺς ὄχετοὺς τοῦ ποταμοῦ μέχρι τοῦ Ἀζαδλῆ (Ἐλεύθερα) παρὰ τὴν Κων/πολιν. Προσελθὼν τότε ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γιάνκο εἶπε: «Ἴδου ἔνταῦθα ἐτοποθέτησαν τὸν Δούναβιν (αὐτούσιον). Ἴδου πῶς τὸν ἔφερον ἔνταῦθα, ὁμιουλήσαντες αὐτὸν ὡσεὶ σύροντες μίαν γυναῖκα ἀπὸ τὴν κόμην της».

Μόλις, ὁμοῦς, ὁ βασιλεὺς ἐπρόφθασε νὰ προφέρῃ τὴν ὡς ἄνω φράσιν, ὁ Δούναβις, ἐνῶ εἶχεν ἤδη εἰσέλθει εἰς τὴν Κων/πολιν καὶ διαρρέων διὰ μέσου τοῦ Γιενι-Μπαχτσῆ εἶχεν ἐκβάλλει καὶ εἰς τὴν θάλασσαν πλησίον εἰς τὴν Λάνγκα-Καποῦ (Βλάγκα;) ἔγινεν αἰφνιδίως ἄφαντος (ὁ ὄυος αὐτοῦ) ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ χωρίου Ἀζαδλῆ, μόνον δ' ἐν μέρος αὐτοῦ (τοῦ ποταμοῦ) ἀνεφάνη εἰς τοὺς παραδουναβείους μύλους πλησίον τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, τοῦ Χισάρ, τοῦ Πουνάρ-Χισάρ καὶ τοῦ Πραβαδῆ, ἕτερον δὲ μέρος αὐτοῦ ἀνεφάνη εἰς τὰς κομοπόλεις ταύτας τοῦ Μικροῦ

καὶ Μεγάλου Τσεκμετζέ. Διὰ τοῦτο καὶ νῦν εἶναι ἐμφανεῖς οἱ ὄχετοὶ (ὄπαι) τοῦ Δουνάβεως ἔνταῦθα.

Εἰς τὴν λίμνην ταύτην ἀλιεύονται τὰ εἰδικῶς εἰς τὸν Δούναβιν ἀνήκοντα εἶδη ἰχθύων: ἀντακαῖος, μύριαινα καὶ ἐν ἕτερον εἶδος (φωσφορίζοντος καὶ θορυβοῦντος) ἰχθύος.

Ὅτε, ἡμέραν τινὰ ἐκαθήμεθα εἰς τὴν παράλιον ἔπαυλιν τοῦ ἐκ Τὸπ-Καποῦ Μαχμοῦτ Ἀγὰ πλησίον τῆς ὄχθης τῆς λίμνης Τσεκμετζέ, οἱ ἀλιεῖς συνέλαβον ἓνα μικρὸν ἀντακαῖον καὶ ἔστειλαν αὐτὸν δῶρον εἰς τὸν Σουλτάνον Ἰμπραχίμ Χάν. Δῆλον ἡμῖν, ἐκ τούτου, κατέστη, ὅτι εἰς τὴν λίμνην ταύτην ὑπάρχει ῥοὴ ἐκ τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως.

Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης δὲν εἶναι πολὺ πικρὸν.*)

Ἡ ἀπόστασις μετὰ τῆς λίμνης καὶ τῆς θαλάσσης εἶναι (τόση ὅσην φθάσει) μία βολὴ τόξου (βέλος). Ἐν καιρῷ χειμῶνος πολλοὶ χεῖμαρροι εἰσρέουν εἰς τὴν λίμνην ταύτην καὶ διὰ τοῦτο ἡ λίμνη ἀδιαλείπτως ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν, ἔχουσα εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐκβολῆς καὶ μίαν μεγάλην γέφυραν, τὰ θεμέλια τῆς ὁποίας ἐτέθησαν, συμφώνως πρὸς τὸ διάταγμα τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἀλλ' ἡ πλήρης ἀποπεράτωσις αὐτῆς ἐπετεύχθη ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Σελίμ Χάν τοῦ Β'.

Ἐπειδὴ ἡ γέφυρα αὕτη κεῖται ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, δι' ἧς διέρχονται οἱ ἐκ Κων/πόλεως εἰς τὰς χώρας τῆς Ρούμελης ἀναχωροῦντες ἐπισημοὶ τε καὶ λαός, αὕτη ἀποτελεῖ ἐν τῶν μεγίστων φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων (τοῦ τόπου).

Πέριξ τῆς λίμνης ὑπάρχουσιν ἐπαύλεις, ἀμπελῶνες καὶ ἀγροκήπια, καλλιεργούμενα καὶ ἀκμάζοντα. Ἡ δὲ λίμνη παράγει λίαν εὐγευστα φιδόψαρα, πλάτακα, κορακίνον καὶ πολλὰ ἄλλα εἶδη ἰχθύων.

Ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τὴν κομόπολιν ταύτην πρὸς νότον διήλθομεν τὴν ἐπὶ τῆς λίμνης γέφυραν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κομόπολιν: «Τσεκμετζέι Κεμπιρ» (Μπουγιούκ Τσεκμετζέ—Μέγα Ζεῦγμα).

Ἀξιοσημεῖωτα πλεονεκτήματα τοῦ Μπουγιούκ Τσεκμετζέ

Καὶ τοῦτο εἶναι μία ἐκ τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ

*) Παράδοσις μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ὑπῆρχεν ὅτι ἡ εἰς τὸ παρὰ τὸν Ἀγ. Στέφανον τσιφλικιον τοῦ στέμματος Ἀληβένκιοῦ ὑπάρχουσα δεξαμενὴ ἦτο πλήρης νεροῦ προερχομένου ἐκ τοῦ Δουνάβεως· εἰς δὲ τὸ τσιφλικιον Γιαρίμ μπουρνού παρὰ τὸν ἐπὶ τῆς σιδηρ. γραμμῆς Κων/πόλεως—Ἀδριανουπόλεως σταθμὸν Σπάρτα κουλῆ) ὑπῆρχε κρήνη ὀνομαζομένη Τούνα σουγιού (= ὕδωρ Δουνάβεως).

Μολλὰ τοῦ Ἐγιοῦπ κομπολόων, κειμένη ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ ἔχουσα χιλίας στερεάς, ὠραίας, κεραμοσκεπεῖς, μονωρόφους καὶ διωρόφους οἰκίας μετ' ἀμπελοκηπίων καὶ δαμιλῶν πηγῶν εὐγεύστου ὕδατος.

Ἀνήκουσα αὕτη εἰς τὸ Ἐβράκιον ἔχει ἀρχαιστυνόμον καὶ λοιπὰ ὄργανα τῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας. Κειμένη δὲ οὐ μακρὰν τῆς πρωτευούσης δὲν ἀποτελεῖ ἔδραν τοποτηρητοῦ διοικητοῦ καὶ ἀρχηγοῦ Γενιτισάων. Ἐχει ἐν ἡρειπωμένον φρούριον ἐπὶ τῆς ἀκτῆς. Μεταξὺ τῶν πολλῶν τεμνῶν αὐτῆς ἰδίᾳ ἔξέχει τὸ τοῦ Μεχμέτ Πασᾶ (Μεχμέτ Πασᾶ Μεσδζιτή), ὅπερ εἶναι ἔργον τοῦ ἀρχιτέκτονος Σηνάν Ἀγᾶ. Ἐχει εἰσέτι ἔνδεκα μεγάλα καὶ μικρὰ μολυβδοσκεπῆ χάνια καὶ διάφορα φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα, μεδρεσέν, νηπιαγωγεῖον καὶ ἀγοράν.

Ἡ κρήνη, ἣτις εὐρίσκεται παραπλεύρως τοῦ ὑψηλοῦ πλατάνου ἐπὶ τῆς μεγάλης πλατείας ἔμπροσθεν τῶν χανίων φέρει τὸ ἔξῃς χρονόγραμμα:

«Πάλιν ἔρρευσεν διὰ τὸν κόσμον τὸ ὕδωρ τοῦ Καβέρου»

Ἐπισημασθέντες «Ἀπδουσελιῦμ Μεδρεσεσῆ» εἶναι εὐμέγεθες κτίριον, στερεόν, μολυβδοσκεπές, καὶ ἀκμάζει ἔχων (διασήμους) καθηγητὰς καὶ (πολλοὺς) σπουδαστὰς.

Ἡ κομπολόις ἔχει πτωχοτροφεῖον, ὅπου δαμιλῶς χορηγοῦνται φαγητὰ εἰς τοὺς ἀφικνουμένους καὶ ἀναχωροῦντας ταξιδιωτὰς.

Ἐχει ἐπίσης λουτρόν, νηπιαγωγεῖα καὶ ἀρκετὰ στερεὰ καὶ πλουσίως κεκοσμημένα καταστήματα.

Τὸ μέγα καραβανσεράιον (ξενῶν) αὐτῆς, κείμενον πλησίον τοῦ δικαστηρίου εἶναι οἰκοδόμημα κολοσσαῖον, δυνάμενον νὰ στεγάσῃ χιλίους ἴππους.

Τὸ κλίμα τῆς Μπογιούκ Τσεκμετζέ εἶναι πολὺ γλυκύ. Ἡ περιγραφή τῆς λίμνης αὐτῆς ἐγένετο εἰς τὸν Α' τόμον τοῦ Σεγιάχενταμέ (σελ. 486) ἐν τῷ περὶ ἔξοχῶν κεφαλαίῳ.

(Ὡς ἔξῃς μεταφέρω ἐνταῦθα τὴν ἐν λόγῳ περιγραφὴν τοῦ Α' τόμου ἐν μεταφράσει:)

Αἱ ἔξοχαὶ τῶν λιμνῶν Τσεκμετζέ.

Ἀμέριμοι φίλοι καὶ ζεύγη ἐρωτικά ἐπὶ ἀκατίων ἔρχονται εἰς τὰς λίμνας τοῦ Τσεκμετζέ τούτου (πρὸς διασκέδασιν), ἀλιεύουσι ἰχθυῖς: (πλάτακα) (ψήσας κοιν. πησιά) καὶ τηγανίζοντες αὐτοὺς, τρυφεροὺς καὶ νοπούς ἐντὸς βουτύρου νοποῦ, γεύονται τούτων (μετ' ἀπολαύσεως ποθητῆς).

Οὐδὲν ὑπάρχει ἐφάμιλλον καὶ παρόμοιον μὲ τὸν πλάτακα εἰς ὅλην

τὴν οἰκουμένην («εἰς τὸ τέταρτον τὸ κατωκείμενον» τῆς ὑδρογείου σφαίρας). Πλατύς, ἐπίπεδος, στοργγύλος, λευκὸς καὶ μικρὸς ὁ πλάταξ, βάρους μιᾶς ὀκτῆς ἕκαστος, ἀποτελεῖ τοιαύτην τράπεζαν τοῦ Κυρίου τῆς δόξης, ἐτοιμὴν, κεκαλυμμένην διὰ φαγητοῦ εὐγεύστου, ὅπερ οὐδεμίαν κἄν ὁσμὴν ἰχθύος ἔχει.

Τὸ εὐλογημένον ὁμῶς τοῦτο ὑδρόβιον (ζῶον) εἶναι πολὺ σπάνιον. Τὸν δὲ ἀντακαῖον ἀπαξ εἰς πενταετίαν ἢ δεκαετίαν δύναται τις νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὴν λίμνην ταύτην καὶ μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἢ δυτικὸν ἀριθμόν, ἐνῶ εἰς τὸν ποταμὸν Δούναβιν ἀφθόνως ἀλιεύεται ὁ ἰχθύς οὗτος.

Ἡ ἀπόστασις τοῦ μεγάλου τούτου Τσεκμετζέ καὶ τοῦ μικροῦ Τσεκμετζέ ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἶναι 12 μίλια. Ἡ περιφέρεια τῆς λίμνης αὐτῆς ἐπίσης εἶναι δώδεκα μίλια. Ἐπτὰ ὄχλακες ἐκ τῶν περιχώρων ἐκβάλλουσι τὴν λίμνην ταύτην. Οἱ κυριώτεροι ἐκ τούτων εἶναι: ὁ ὄχλαξ Ἀζατλή-Δερεσῆ, ὁ τῆς Τσατάλδζας, ὁ Μπαμπάνκας, καὶ ὁ Κοδάκ-Δερεσῆ. Κατὰ τοὺς ὄχλους χεμιῶνας καὶ ἡ λίμνη αὕτη χύνεται εἰς τὸν Μαριμαράν. Τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης εἶναι ὑφάλμυρον.

Ἡ λίμνη ἔχει ἰδιαιτέρον Ἐμίνην (θεματοφύλακα-ἐπιμελητὴν). Ἀστυνομικὸς σταθμὸς μετὰ διευθύνσεως τελωνεῖου ἐπιθεωροῦσι καὶ ἐρευνοῦσι παρὰ τὴν γέφυραν τὰ ἐμπορεύματα τῶν ταξιδευόντων, σημειοῦντες καὶ συλλαμβάνοντες τοὺς κλέπτας καὶ τοὺς λαθρεμπόρους καὶ εἰσπράττοντες φόρον διαμετακομίσεως ἐκ τῶν φορτίων.

Εἰς τὴν λίμνην τοῦ Μεγάλου Ζεύγατος ἀλιεύονται: πλάταξ καὶ φιλόψαφα πολὺν περιζήτητα. Ἐπὶ τῆς ἐκβολῆς τῆς λίμνης ὑπάρχει μιὰ γέφυρα, ἐκτισμένη μετὰ παραδειγματικῆς τέχνης. Ὁ πρῶτος θεμελιωτὴς αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Σουλτάνος Σουλεϊμάν, ὁ δὲ Σουλτάνος Σελίμ ὁ Β' ἔφερεν εἰς πέρας τὴν οἰκοδομὴν αὐτῆς, ἣτις τυγχάνει ἀριστοτέχνημα τοῦ γηραιοῦ ἀρχιτέκτονος Σηνάν, (νῦν) μακαρίτου. Ἡ γέφυρα ἔχει εἴκοσι ἕξ ἀψίδας, ἐκάστη ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουσα τὴν κεφαλὴν ὑψωμένην πρὸς τὸν Γαλαξίαν (καὶ) τὴν Σελήνην ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὑψοῦται (εἰς τὸ κενόν) δίχην οὐρανίου τόξου. Τὸ μήκος τῆς γεφύρας ἀπὸ τοῦ βορρᾶ πρὸς νότον εἶναι ἑνὸς μιλίου. Ἐκτισμένη αὕτη ἀποκλειστικῶς διὰ λελαξευμένων λίθων πολὺ στερεῶς, λάμπει ὡσεὶ κάτοπτρον.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς γεφύρας ἐπὶ λευκοῦ ἀκατεργάστου μαρμαροῦ εἶναι ἐγκεχαραγμένα διὰ χειρὸς (γραφῆς) τοῦ ἐκ Καρά-Χισᾶρ Χασᾶν Τσελεπὴ τὰ ἔξῃς χρονογράμματά της:

«Ὁ Σουλτάνος τῶν χωρῶν Ἀράβων καὶ Περσῶν ὁ Σουλτάνος υἱὸς
» Σουλτάνου, ὁ Σουλτάνος Σελίμ Χάν, υἱὸς τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν
» Χάν, υἱοῦ κ.τ.λ.»

ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην μετὰ μαγικῆς τέχνης καλλιτεχνηθεῖσαν ὑπάρχει τὸ κάτωθι χρονόγραμμα τῆς γεφύρας:

«Εἶπε τότε ὁ Χενταῖ τὸ χρονόγραμμα αὐτῆς :
 «Ἐκτισεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος τὴν γέφυραν ταύτην ὁ Ἄναξ Σελίμ» Ἔτος
 957 (Ἐγείρης).

Ἄτερον χρονόγραμμα τοῦ Χενταῖ :

«Ἐφερσεν εἰς πέρας τὴν γέφυραν τοῦ Σουλεϊμάν ὁ Σουλτάνος Σελίμ».

Αἱ διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γέφυρας δαπάναι ἀνήλθον εἰς τὸ ποσὸν τῶν ἑκατῶν δεκατεσσάρων φορτίων (γρονκίων, «γρονκί=100 γ. γρ.) 73850 ἄσπρων.

Ἄτερον χρονόγραμμα : «Τετέλεσται τὸ τῆς γέφυρας ἔργον».

Ἐντεῦθεν ἐκκινήσαντες πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ καὶ διελθόντες διὰ μέσου ἀκμαζόντων καὶ καλῶς καλλιεργουμένων χωρίων, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον τῆς Σηλυβρίας.

Περιγραφή τοῦ φρουρίου τῆς Σηλυβρίας.

Τὸ χαρίεν τοῦτο φρούριον μνημονεύεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σηλύβρη, υἱοῦ τοῦ Γιάνζο, (υἱοῦ) τοῦ Μαδριάν, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἔχει κτίσει αὐτό.

Τὸ φρούριον εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς παραλίας. Ὁ Σουλτάνος Μουράτ Χάν, ὁ πορθητῆς τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐκυρίευσεν αὐτὸ καὶ τὸ Σελχὸν μετὰ τὴν Ἀδριανούπολιν.

Μετὰ ταῦτα δ' ὅτε ὁ ἔνδοξος καὶ νικηφόρος Σουλτάνος Μουράτ Χάν κατατρόπωσε τοὺς ἀπίστους εἰς τὸ πεδίον τοῦ Κοσσόβου ἐθεώρει τὰ πτώματα αὐτῶν μὲ βλέμμα παραδειγματισμοῦ, ἐφρονεῦθη ὑπὸ τοῦ Μιλόση Κουμπελάκι, ὀρμήσαντος κατ' αὐτοῦ, καὶ ἔπεσε μάρτυς.

Κατὰ τινὰς ἀφηγήσεις ὁ Μιλόση οὗτος προσῆλθεν ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ πρεσβευτοῦ πρὸς τὸν Σουλτάνον Μουράτ καὶ ἐφθόνησεν αὐτόν.

Ἄλλ' αὐτοστιγμὴ μετὰ τὴν δολοφονίαν οἱ σωματοφύλακες τοῦ Σουλτάνου κατεκρεοῦργησαν τὸν ἐπάρατον.

Μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο ἀπωλέσαντες οἱ ἄπιστοι πᾶσαν πλέον ἡσυχίαν (ἔστασίασαν καὶ) εὗρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδράμουν εἰς διάφορα μέρη εἰς τὰ ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων κατειλημμένα φρούρια. Οὕτω πολιορκήσαντες καὶ τὸ τῆς Σηλυβρίας φρούριον ὑπήγαγον τοῦτο ὑπὸ τὴν κατοχὴν των.

Μετέπειτα ὅμως, ὅτε ὁ Βαγιαζίτ Χάν ὁ Κεραυνὸς κυριεύσας εἰρηνικῶς τὸ ἥμισυ τῆς Κων/πόλεως ὑπέταξεν εἰς τὴν μουσουλμανικὴν κυριαρχίαν, ὅλα τὰ μέρη τὰ μέχρι τῶν συνοικιῶν τῶν Πυλῶν : Τζεπέ Ἀλή Καπουσοῦ, Ἀγιά Καπουσοῦ καὶ Πετρέ Καπουσοῦ, τὸ Γκιοῦλ-Δζαμὴ ἦτο ὁ εὐκτῆριος

οἰκός μας, ἡ δὲ μονὴ (τεκὲς) Σιρκεδζῆ ἦτο τὸ δικαστήριόν μας.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς ἔτος ἐκ νέου ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων τὸ φρούριον τοῦτο τῆς Σηλυβρίας μερίμνη τοῦ μακαρίτου νῦν βασιλόπαιδος τοῦ Ἀλεμσάχ.

Ὅτε δέ, βραδύτερον ὁ Βαγιαζίτ ὁ Κεραυνὸς ἔπεσε (θῦμα) δόλου καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Κων/πόλεως ἐξεδίωξε τὸν μουσουλμανικὸν λαὸν ἐκ Προύσης καὶ Ἀδριανουπόλεως, τότε καὶ τὴν Σηλυβρίαν ἐξεκένωσεν ἀπὸ τοὺς μουσουλμάνους, οἵτινες προσέφυγον εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν τὴν Σηλυβρίαν, μὲ σθένος δὲ καὶ καρτερίαν κατέστησαν αὐτὴν ἀκμαζούσαν.

Κατόπιν ὅμως ὁ πατὴρ τῆς νίκης (Πορθητῆς Σουλτάνος Μωάμεθ Χάν ὁ θεῖος ἐκ νέου κατέλαβε τὸ φρούριον τῆς Σηλυβρίας διὰ μέσου τοῦ Μαχμούτ Πασᾶ.

Ἡ Σηλυβρία εἶναι κωμόπολις τῆς διοικήσεως Ἐγιοῦπ μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πενήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων. Ἔχει ἀρχιστυνόμον, θέσιν τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγοῦ Γκιεντσάρων καὶ ἀγορανόμον, Μουφτήν καὶ κοινοτικὸν ἀντιπρόσωπον δὲν ἔχει, ἀλλὰ πολλοὺς προκρίτους καὶ εὐγενεῖς.

Χαρακτηριστικὰ τοῦ φρουρίου Σηλυβρίας.

Ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Κωνσταντινουπόλεως (Σταμποῦλ) ἐκτισμένον ἐπὶ θημωνίας λείας καὶ γυμνῆς βραχώδους γῆς (ἐν τῷ κειμένῳ : balçın ἀντὶ γαλçın) τὸ λίαν χαρίεν τοῦτο φρούριον ἔχει σχῆμα τετραγώνου, τεσσαράκοντα ἑπτὰ πύργους καὶ μίαν πύλην, ἀνοιγομένην εἰς τὴν βόρειον αὐτοῦ πλευράν.

Ἡ περιφέρεια αὐτοῦ εἶναι 2500 μέτρων (βημάτων). Ἐντὸς αὐτοῦ διαμένουσι 2000 ἄτομα εἰς πεντακοσίας κεραμοσκεπεῖς στερεὰς οἰκίας.

Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὑπάρχει ἐπίσης ἓν Σουλτανικὸν δζαμίον, μετατραπὲν ἀπὸ ἐκκλησιᾶν χριστιανῶν. Χάνια, λουτρά, ἀμπέλους καὶ κήπους δὲν ἔχει.

Ἐκ τῶν μεγάρων (ἀνακτόρων) αὐτοῦ ἰδίᾳ διακρίνεται τὸ κομψὸν καὶ καλλιτεχνικὸν μέγαρον τοῦ Χαϊδάρ Ἀγά, ἀτενίζον πρὸς τὴν ἀκτὴν.

Τὸ προάστειον (Varos) Σηλυβρίας.

Ἐπὶ τῆς παραλίας ἐκτισμένον καὶ ἀποτελούμενον ἐκ δέκα ἑξ συνοικιῶν καὶ 1600 στερεῶν οἰκιῶν μετ' ἀμπέλων καὶ κήπων, τὸ προάστειον

τοῦτο εἶναι ὁλόκληρος πόλις, ὑπενθυμίζουσα συνοικίαν τῆς Κων/πόλεως.

Πραγματικῶς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς ἱστορίας Γιενουάν ἢ Σηλυβρία ὑπῆρξε μία γωνία τοῦ φρουρίου τῆς Κων/πόλεως. Καὶ νῦν εἰσέτι φαίνονται σαφῶς ἴχνη τειχῶν φρουρίου ἀπὸ Κων/πόλεως μέχρι Σηλυβρίας.

Ἐτέραν γωνίαν τοῦ τείχους τοῦ ἀρχαίου φρουρίου τοῦ Βυζαντίου ἀπετέλει ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου τοῦ φρουρίου Δέρκων.

Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς Σηλυβρίας καὶ τῶν Δέρκων εἶναι 11 ὥρων. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων φρουρίων βλέπομεν καὶ τώρα ἀκόμη ἑπτὰ σάφιστατα στρώματα τειχῶν φρουρίων, ἑπτὰ στρώματα ἀκροπόλεων καὶ τάφρων εἰς ἀπειράριθμα δὲ σημεῖα ἐπάλλξεις καὶ τοίχους.

Ἄλλη γωνία (τοῦ φρουρίου Κων/πόλεως) ἦτο τὸ φρούριον Γιουρούς ἐπὶ τῆς Ρουμελικῆς παραλίας τῶν στενῶν τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ἐκεῖθεν τὸ τείχος τοῦ φρουρίου διῆκε τὰ Θεραπειά, τὸ Νεοχώρι (Γιενί—Κιόι), τὸ Ρούμελη-Χισάο, τὸ Μεσάχωρον (Ἵορτά-Κιόι) τὸ Διπλοκίονιον (Μπεσικτάς) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Κουρσουνλοῦ-Μαχζέν (Στέρνα-μολυβδοσκεπῆς)—Μπουρνοῦ, εἰς τὸ Τόπχανε. Τὰ δὲ ἀπὸ τὸ Μέιτ Ἰσκελεσιῆ σημεῖα τοῦ Κασήμ Πασᾶ, Χάσκιοῖ, Σούτλουδζε μέχρι τοῦ Ἐγιοῦπ (ἦσαν ἀκίνδυνα ἀπὸ ξηρᾶς ἐπειδὴ) εὐρίσκοντο ἐντὸς τοῦ κόλπου. Εἰς δὲ τὸ Σεράι Μπουρνοῦ, Κουρσουνλοῦ-Μαχζέν καὶ Κήζ Γκουλεσιῆ (Πύργος τοῦ Λεάνδρου) ἦσαν τοποθετημένα βαρέα πυροβολικά καὶ ὡς ἐκ τούτου εἰς οὐδὲν τῶν σημείων τούτων ὑφίστατο φόβος ἀπειλῆς (κινδύνου). Διὰ τοῦτο δ' ἔλειπον, εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα, τείχη φρουρίου. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἐπταπυργίου (Γιεδι-Γκουλε) πάλιν καὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Προποντίδος μέχρι τῆς Σηλυβρίας διήκουν τείχη φρουρίων.

Κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦτον τὸ σημερινὸν φρούριον τῆς Κων/πόλεως, ἀπετέλει, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὸ ἐσωτερικόν, σιδνεῖ, φρούριον αὐτῆς. Μετέπειτα ὅμως ἐπιδραμόντες ἐχθροὶ ἀπὸ τὴν Ρούμελην κατεδάφισαν καὶ ἐξηφάνισαν τὰ τείχη ταῦτα.

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον...

Ἡ Σηλυβρία ἔχει δεκαοκτὼ μιχράμπια. Τὸ τέμενος: Καρά-Πιρί-Πασᾶ-Δζαμί ἔχει ἓνα μιναρὲν μὲ εὐρύχωρον ἐσωτερικὸν διαμέρισμα, καλεῖται δὲ Οὐλοῦ-Δζαμί.

Ὁ κτίων αὐτοῦ εἶναι ὁ ἐκ τῶν ὑπουργῶν τοῦ Σελίμ Χάν τοῦ Α' (Πιρί-Πασᾶ) ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ἄμποῦ-Μπίκο τοῦ πιστοῦ, γένοιτο ὁ Θεὸς εὐχαριστημένος (εὐδοκήσαι) ἀπ' αὐτόν. Τὸ τέμενος ἔχει μεγάλην ἐνορίαν. Εἰς οὐδεμίαν χώραν δύναται τις νὰ συναντήσῃ τοιοῦτους στόλους (κίνας), ἐκ πολυτίμου λίθου χρώματος ἠλέκτρον, ὅποιοι εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ σοφᾶ (αἰθούσης) τοῦ ἐξωτερικοῦ διαμερίσματος τοῦ μιχραμπίου αὐτοῦ. Ἐχει εὐαγῆ καθιδρύματα, μεδρεσέν, σπουδαστήριον καὶ νηπιαγωγεῖον, πάντα

μολυβδοσκεπῆ χρώματος κυανοῦ. Ἄλλο δζαμίον ἐκτὸς αὐτοῦ δὲν γνωρίζω.

Ἐχει εἰσέτι δεκαεὶς μικρὰ καὶ μεγάλα χάνια, ὅλα κεραμοσκεπῆ ἐρυθροῦ χρώματος. Ἀξίον ἰδιαιτέρας μνείας μεταξὺ ὄλων τυγχάνει τὸ Κασσάμ-Τσελεπῆ-Χάνι, μετ' ἄγορᾶς ἐξ ἑκατὸν ἐν ὄλω καταστημάτων, εἰς τὰ ὅποια συγκεντροῦνται ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα.

Ἐπειδὴ ἡ κωμόπολις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ τῶν ταξιειδούντων, οἱ πεταλωταὶ αὐτῆς πραγματοποιοῦσι καὶ καρποῦνται τὰ περιεσσότερα κέρδη. Ὁ ἰδιοκτήτης αὐτοῦ τοῦ χανίου Κασσάμ Τσελεπῆς εἶναι ἐπίσης ἐκ τοῦ γένους τοῦ Καρά-Πιρί-Πασᾶ.

Ἐχει ἐπίσης δύο λουτρά, τὸ ἐν ἐκ τῶν ὁποίων μὲ ἄφθονον καλὸν ὕδωρ ἀνίηκει εἰς τὸν Πιρί-Πασᾶν. Ἐχει καὶ Σουλτανικὸν κήπον μὲ λαχανοκηπουροῦς καὶ ἀρχικηπουρόν, δημοσίους ὑπαλλήλους.

Ἡσᾶ αἱ στερεῶς κατεσκευασμένα καὶ εὐρύχωροι οἰκίαι τῆς πόλεως εἶναι ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, τὰ δὲ παράθυρα (ἀναγνωστέον renzenleri, οὐχὶ δὲ ruz-nehri—ὁ ποταμὸς τῆς ἡμέρας ὡς ἔχει κατὰ λάθος τὸ κείμενον) αὐτῶν εἶναι ἐστραμμένα πρὸς δυσμᾶς.

Ἐκτὸς τούτων ἡ Σηλυβρία ἔχει καὶ μέγαρα, πολυτελῶς κεκοσμημένα πολυώροφα, μὲ θελκτικούς ἐξώστας.

Τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς μέρος εἶναι πεφυτευμένον μὲ ἀμπελῶνας. Κάτωθι τοῦ φρουρίου εἶναι πολλοὶ μῦλοι, εἰς δὲ τὴν δυτικὴν αὐτῆς πλευρᾶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ εἰς Τσορολοῦ (Τυρολόην) ὑπάρχει μία μακρὰ γέφυρα τοῦ Σουλεϊμᾶν Χάν μετὰ 33 ἀψίδων.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ γέφυρα εἶναι κάπως χαμηλή, αἱ δὲ ἀψίδες αὐτῆς ὀπωσοῦν βεβλαμμένα. Κεῖται ἐν τούτοις, ἡ γέφυρα ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀρμόζουσαν θέσιν τῆς.

Εἰς τὸ πρὸς τὴν πόλιν ἄκρον τῆς γέφυρας ταύτης ὑπάρχει τὸ προσκύνημα Σαδῆ-Μπαμπᾶ-Ζιγιαρετῆ, μονίδιον τῶν Μπεκτασίδων, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οὗτος εἶναι θεθαμμένος, οἱ δὲ μοναχοὶ (δεοβίσαι) εἶναι ἐπίσης πτωχοὶ μπεκτασίδες.

Ὁ Βεζύρης Χαϊδᾶρ Ἄγᾶ Ζαδὲ εἶναι ἐπίσης ἐνταφιασμένος ἐνταῦθα παραπλεύρως πρὸς τὸν Σαδῆ-Μπαμπᾶν ἐντὸς τοῦ παρὰ τὴν γέφυραν μονιδίου τούτου.

Ὁ Χαϊδᾶρ ἄγᾶ Ζαδὲ οὗτος εὐτυχίσας ν' ἀξιωθῆ ὑφίστων ὑπουργημάτων τῆς δυναστείας τοῦ Ὄσμάν, ὡς τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἀρχηγοῦ Γιενιτσάρων, ἀρχιστρατήγου (καὶ ἀρχιναύαρχου) Βαγδάτης καὶ Αἰγύπτου καὶ τοῦ τοποτηρητοῦ (τῆς Μεγάλης Βεζυρείας), τελευταίως ἠξιώθη νὰ τῷ ἐμπιστευθῆ ὁ Σουλτάνος γενναιοδώρως τὴν ἐπαρχίαν τῆς Σιλιστρίας. Ὅτε λοιπὸν μετέβαιεν οὗτος ἐκεῖ ὁ (ἐπικαλούμενος) στραβόλαιμος Μεχμέτ Πασᾶς διέταξε νὰ φονεύσωσιν αὐτόν εἰς τὴν Σηλυβρίαν καὶ

ἔστειλε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς τὴν Πύλιν τοῦ Κράτους, τὸ δὲ πτώμα αὐτοῦ ἔτάφη ἐνταῦθα.

Ἐκκινήσαντες καὶ ἐντεῦθεν καὶ διελθόντες πρὸς δυσμὰς τὰ καλῶς καλλιεργούμενα καὶ ἀκμάζοντα χωρία ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Τσόρλου (Τυρολόης).

Περιγραφή τοῦ ἀρχαίου φρουρίου Τυρολόης.

Ἐκ τῆς κτίσεως αὐτοῦ εἶναι ὁ Γιάντζο υἱὸς τοῦ Μαδιάν, ὡς λέγουσιν. Ὁ πρῶτος πορθητὴς αὐτοῦ τῷ 720 (Ἐγείρης) ὑπῆρξεν ὁ πορθητὴς τῆς Ἀδριανουπόλεως νικηφόρος Χουδαβεντικιάρ (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α'). Ἄν καὶ ἀπῆλθεν οὗτος ἐκ Τυρολόης ἀφοῦ μέχρι θεμελίων κατεδάφισε τὸ φρούριον αὐτῆς, οἱ ἄπιστοι, μετὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον ἐκείνου ἐν Κοσσυφοπεδίῳ, ἐπεσκεύασαν αὐτὸ καὶ εἰς πολλὰ σημεία ἀνακαίνισαν ἐκ βάρθρων τὸ φρούριον καὶ ὑπήγαγον τοῦτο ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν κατοχὴν.

Ὁ Βαγιαζίτ Χάν ὁ Κεραυνὸς ἐκυρίευσε τοῦτο μετέπειτα καὶ πάλιν ἐκρῆμισε τὰ τείχη καὶ τὰς πύλας αὐτοῦ. Καὶ νῦν ὅμως φαίνονται εἰσὲς τὰ ἴχνη τῶν τειχῶν τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς πόλεως.

Ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ Χάν ὁ Πορθητὴς ἐκυρίευσε ταύτην βραδύτερον.

Ἡ Τυρολόη εἶναι κομόπολις ἱερὰ ὑπαγομένη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ χακίμη (ἄρχοντος, ἱεροδικαστοῦ) Ἀδριανουπόλεως μετὰ (βαθμὸν) ἑκατὸν πενήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων.

Ἡ ὑποδιοίκησις τῆς Τυρολόης ἀποτελεῖται ἀπὸ τριᾶκοντα χωρία. Εἶναι δ' ἡ Τυρολόη ἔδρα τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγῶν Ριεντισάρων, ἀγορανόμου, ἀστυνομικῆς διευθύνσεως.

Ἐν καιρῷ Σουλτανικῆς ἐκστρατείας τὸν λαὸν ἐκάστης χώρας τοῦ Κράτους ὀνομάζουσι μετὰ ἐν εἶδος «Ὁράν» (μέτρον, γνώμων). Εἰς παρομίαν περιπτώσιν τὸν κάτοικον τῆς Τυρολόης καλοῦσι μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ «Βεῖ Οὐλάν τοῦ Ὁράν» (·).

Ἡ πόλις ἔχει ἐν ὅλῳ τρεῖς χιλιάδας περίπου κεραμοσκεπεῖς μονωρόφους καὶ πολυωρόφους, λιθοκτίστους οἰκίας, ἀποτελούσας δεκαπέντε μουσουλμανικὰς καὶ δεκαπέντε χριστιανικὰς συνοικίας.

Ἴδου τὰ ὀνόματα τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν: Συνοικία Ἀραμπαδζή-Μπασῆ Μαχαλλεσί, Μουслиγεδδίν Ἐφένδη μαχαλλεσί, Κετσεδζή Ζαδέ, Ἀπὰς-Ζαδέ, Καραδζά Ἀχμέτ Σουλτάν, Μπουρχάν Ζαδέ, Χισάρ (Ἀκροπόλεως) Μαχαλλεσί, Ἐλχάτς Γανί, Μουσταφά Ἐφένδη, Ὁδοὺν παζαρή (ξυλαγορᾶς) μαχαλλεσί. Ἐκάστη τούτων ἔχει καὶ ἐν μεσοδξίῳ,

ἀλλ' εἰς τρία μόνον ἐξ αὐτῶν τελεῖται ἡ ἐπίσημος προσευχὴ τῆς Παρασκευῆς. Ἐχει δὲ καὶ δζαμία μετὰ πολυπληθεῖς ἐνορίας, ὡς τὸ τῆς συνοικίας Ἀραμπαδζή Μπασῆ μαχαλλεσί, κεραμοσκεπές, τὸ Ἐσκι-Δζαμί, ὅπερ δὲν εἶναι μολυβδοσκεπές.

Ἡ Τυρολόη ἔχει φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα: τὸ δζαμίον τοῦ πτωχοτροφείου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἔχον ὑψηλὸν θύλον, ὄραϊον ἐσωτερικὸν διαμέρισμα καὶ αἴθουσαν (σοφᾶν) παραπλεύρως πρὸς τὴν νότιον θύραν. Εἶναι πολὺ φωτεινὸν τέμενος μετὰ ἓνα μναρέν. Ἐπὶ τῆς νοτίου θύρας ὑπάρχει ἐγκεχαραγμένον (εἰς τρεῖς γλώσσας: τουρκικὴν, περσικὴν καὶ ἀραβικὴν) τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα:

«Ὁ ἄναξ Σουλεϊμάν, ὁ ἰδρυτὴς εὐαγῶν ἰδρυμάτων εὐηρηστίθην νὰ κτίσῃ τὸ ἱερὸν τοῦτο τέμενος. Ἐσυλλογίσθη: Τίς συνέθεσε χρονόγραμμα; Ἡκούσθη τότε ἑναργῶς φωνὴ μυστηριώδης, μαντικῆ, (ἦτις) εἶπε τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα: Ἐκτίσεν ἤδη τόπον προσευχῆς δι' ἀγάπην Θεοῦ».

Ἔτος 928 (Ἐγείρης).

Ἐτέρου χρονόγραμμα ἐπισκευῆς τοῦ δζαμίου τούτου εἶναι ἐγκεχαραγμένον δι' ἐμφανῶν χαρακτήρων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου ἀριστερόθεν εἰς τὸν εἰσερχόμενον ἐκ τῆς θύρας αὐτοῦ, τὸ κάτωθι:

«Προσευχηθεῖς εἶπε χρονόγραμμα ὁ Ἐσκι: Δόξα τῷ Ἀγαθοδότῃ, τὸ τέμενος κατέστη ἤδη στερεὸν καὶ περικαλλές.

Ἔτος 1006 (Ἐγείρης)

Ἐντὸς τῆς ἀγορᾶς ὑπάρχει τὸ κεραμοσκεπές δζαμίον τοῦ Ἐμπουλι Φέτζ (Πορθητοῦ), ὅπερ ἔχει δώδεκα ἱεροδιδασκαλεῖα, ἀλλ' ὁ μολυβδοσκεπὴς μεδρεσές (Κουρσουνοῦ Μεδρεσέ) τοῦ Σουλεϊμάν Χάν πλησίον τοῦ Ἰμαρέτ-Δζαμί ἀκμάζει ἔτι περισσότερον. Οἱ σπουδασταὶ καὶ οἱ διδάσκοντες (·) ἐν αὐτῷ λαμβάνουσι τακτικῶς ἀπὸ τὰ Ἐβκάφια ὅτι λόγῳ κατοικίας, τροφίμων, φωτιστικῶν καὶ λοιπῶν κεκανονισμένων ἐπιδομάτων διακιοῦνται.

Ἐχει ἐπίσης εἴκοσι νηπιαγωγεῖα, ὅπου διδάσκονται ἀνάγνωσιν ἀλφαβηταρίου.

Ἐχει προσέτι δύο πτωχοτροφεῖα, ὅπου χορηγοῦνται ἀφθονα φαγητὰ δις τῆς ἡμέρας εἰς ὄλους τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτὰ.

Ἐχει καὶ πολλὰς κρήνας πηγαιῶν ὕδατος. Ἐπειδὴ τὸ Τσόρλου εὐρίσκειται ἐπὶ τοποθεσίας θερινῆς βοσκῆς, οἱ κατὰ καιρὸν Σουλτάνοι ἀδυνατοῦντες ἐπαρκῶς νὰ ἀρδεύωσι τὴν περὶ τὴν κομόπολιν ἔκτασιν καὶ νὰ κερῆσωσι τὴν δίψαν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (κατοίκων αὐτῆς) καὶ ἄλλας μεγάλας ἐδαπάνησαν περιουσίας διατάξαντες εἰδικῶς ἐσκαφὴν δεξαμενῶν (κινιστερῶν) ἐν εἶδει φρεάτων, ἐκ τῶν ὁποίων διὰ μαγγανοπηγῶν (κινουμένων δι' ἵππων) ἀντλοῦσι βαθμηδὸν ὕδωρ καὶ διανέμουσιν εἰς τὰς κρήνας.

Αί κυριώτεροι κρήνη αὐτῆς εἶναι :

Πρῶτον ἡ ἀρχαία κρήνη τοῦ Σουλεϊμάν Χάν με τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα :

«Ὁ ἀναξ Σουλεϊμάν, ἰδρυτῆς ἀγαθοεργῶν καθιδρυμάτων, κάτοχος τῆς θαλάσσης καὶ βασιλεὺς τῆς ξηρᾶς. Ποιῆσαι Κύριος αὐτὸν εὐπρόσδεκτον εἰς τὸν παράδεισον. (Ἰδου) ἔφθασε (καὶ) τὸ χρονόγραμμα τῆς Κρήνης:

Δόξη αὐτῷ εἰς ἀντιμισθίαν (τῆς κρήνης) τὸ (παραδείσιον νέκταρ) Κεβσέρ.

Ἔτος 925 (Ἐγείρης).

(Κατόπιν ἔρχεται) ἡ κρήνη : Νταγιέ Καδὴν τσεσμεσῆ (ἡ κρήνη τῆς τροφοῦ Δεσποίνης), ἀποτελουμένη ἀπὸ τρεῖς πηγὰς ὑέοντος ὕδατος, ἡ κρήνη Κοῦρη Σεφέρ ἀγά, ἡ Ἰμαρέτ-τσεσμεσί, ἡ Ἀδζή-τσεσμε (πικρὰ πηγὴ—κρήνη) εἰς τὴν χριστιανικὴν συνοικίαν, ἡ κρήνη τοῦ Ἰμπραχίμ Ἐφένδη, τοῦ κρατοῦντος ἡμερολόγιον λογιστοῦ τοῦ Σουλτάνου Μουράτ Χάν τοῦ IV, πλησίον τοῦ Ἰμαρέτ-Χανίου, ἡ ἐν τῇ ἀγορᾷ κρήνη τοῦ Σουλεϊμάν ἀγά, τοποτηρητοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ Γιενιτσάρων, καὶ ἄλλαι.

Οἱ τεκιέδες τῆς Τυρολόης.

1) Ὁ τεκιές τοῦ Ἀπδῆ Χαλιφέ 2) ὁ τοῦ Καραδζά Ἀχμέτ Σουλτάν 3) ὁ τοῦ Δαούτ-Δεδέ. Πάντες οὗτοι εἶναι διάσημοι οὐδοὶ (αὐλαί) τῶν δαυδῶν τῆς μονοθεϊστικῆς πίστεως.

Ἡ Τυρολόη ἔχει δέκα δαυδὶ μεγάλα χάνια, διότι κειμένη ἐπὶ τῆς μεγάλης δημοσίας οδοῦ, ἡ πόλις αὕτη μεταβάλλεται εἰς ὠκεανὸν ἀνθρώπων δις τῆς ἐβδομάδος, λόγῳ ἐμποροπανηγύρεως.

Τὰ χάνια τῆς ὅλα εἶναι στερεὰ καὶ πλούσια. Τέσσαρα δ' ἐκ τούτων ἐξ ὀλοκλήρου μολυβδοσκεπῆ. Εἰς μὲν τὴν ἀγορὰν κείνται τὸ Ἀχμέτ-Ἐφένδη-Χάνι, Τακιεδζή-Ζαδὲ-Χάνι ἐπὶ δὲ τῆς οδοῦ Χηνητῆ ἀγά τὰ Ὄδα-Μπασῆ-Χάνι, Γιουμουρδζάκ-Ζαδὲ-Χάνι, Ἀκτσέ Κοϊλοῦκ ὀγλοῦ Χάνι, Ὄσμάν-Δεδὲ-Χάνι, Λαοῦδ-Ζαδὲ-Χάνι, Χεδαγιέτ-Οὐλλάζ-Τσελεπῆ-Χάνι, Κατήρ-Ναλπαντῆ-Μουσταφά Μπασέ Χάνι, Κηζήλ-Μπας-Ζαδὲ-Χάνι, Χασάμ-Δεδὲ-Χάνι. Ὅλα τὰ Χάνια ταῦτα εἶναι διάσημα μέγαρα ξενοδοχείων.

Λουτρὰ ἔχει δύο: Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ τῆς Δαγιε-Χατοῦν-Χαμάμ, διπλοῦν (χωριστὰ δι' ἄνδρας καὶ γυναῖκας), τὸ κτίριον τοῦ ὁποίου εἶναι κομψόν, ὁ δὲ ἄηρ λίαν εὐχάριστος, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὑφάλμυρον. Τὸ δὲ Ἰμαρέτ-Χαμάμ εἶναι (ἀνάθημα) τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἐπίσης διπλοῦν. Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουσιν εἴκοσι ἕξ εἰσέτι περίπου οἰκιακὰ λουτρὰ ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν. Διασημότεροι μεταξὺ τῶν προκρίτων τῆς πόλεως εἶ-

ναι οἱ ἐξῆς : Σεμισί-Ζαδὲ Τσελεπῆ, Ἀλιμί-Ζαδὲ Ἐφένδη, Γαίρι Ἐφένδη, Μπαλή Ἐφένδη, ὁ στρατηγὸς Ἀλί-Μπασέ, οἱ Ἀραμπαδζή Ζαδέδες. Ἡ πόλις ἔχει ἐν ὄλῳ ἐξαικόσια καταστήματα ἀλλὰ δὲν ἔχει μπεζεστένιον. Ἐπειδὴ ὅμως ἐνταῦθα συγκεντρῶνται παντοίου εἶδους ἐπαγγελματίαι, πλείστοι δ' ἐξ αὐτῶν διαμένουσιν εἰς τὰ χάνια, τὰ πλείστα ἐκ τούτων ἔλαβον μορφὴν μπεζεστένιων, ὅπου εἶναι ἀποτεθησαυρισμένα ὅλα τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα καὶ ἐμπορεύματά των.

Τὸ κομψότερον ἐν τούτοις τμήμα τῆς ἀγορᾶς εἶναι ἐσκεπασμένον, συνέπεσε δὲ νὰ κείται παραπλεύρως εἰς τὴν μεγάλην Λεωφόρον. Αἱ δημόσιαι ὁδοὶ τῆς εἶναι ἐστρωμέναι μὲ λευκοὺς λίθους.

Ἡ ἀγορὰ τῶν παντοπωλῶν ἔτυχε νὰ εὐρεθῆ εἰς μίαν συνοικίαν. Συνελόντι εἰπεῖν, ἐπειδὴ αἱ ἀγοραὶ αὐτῆς εἶναι κεχωρισμέναι κατὰ συντεχνίας τοῦτο προσδίδει ἰδιαιτέραν αἴγλην καὶ λάμψιν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἀγορᾶς παρὰ τὸν πρὸς ἀλλήλας ἀνταγωνισμὸν καὶ ἀντίδρασιν ἐκάστης ἐξ αὐτῶν.

Τὸ κλίμα τῆς πόλεως εἶναι πολὺ γλυκύ. Ἄν καὶ ἔχει ἀμπέλους, ἡ σταφυλὴ τῆς δὲν εἶναι περιζήτητος. Ὁ τυρὸς τῆς εἶναι περιζήτητος καὶ ἐξακουστός εἰς τὸ Βυζάντιον, τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Περσίαν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ὁ εἰς τρίμμα τυρὸς τῆς Τυρολόης, ὁ νοπὸς αὐτῆς τυρὸς (ἐν σχήματι) γλώσσης καὶ ὁ κασκάβαλος (κασέρι) αὐτῆς δὲν ὁμοιάζουν οὔτε μὲ τὸν σφιγκτὸν τυρὸν (κατήκ) τῆς Κεμάχης οὔτε μὲ τὸν τῆς Μυτιλήνης οὔτε μὲ τὸν τυρὸν «Κουρέισε» τῆς Δαμασκοῦ, (εἶναι ἀνώτερος ὄλων τούτων), στέλλεται δ' ὡς δῶρον εἰς βασιλεῖς καὶ πλείστας χώρας.

Ὁ τυρὸς τῆς Αἰγύπτου ὁ καλούμενος «δζοῦπν-ι-χαλοῦμ» ἐν συγκρίσει μὲ τὸν τῆς Τυρολόης πολὺ ὑπολείπεται ὡς πρὸς τὴν γεῦσιν ὡς ὁ τῆς Βάρνης. Ἡ δ' ἐξαιρετικὴ ποιότης αὐτῶν ἐξηγεῖται διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Τυρολόης βόσκουν εἰς ποίμνια πολλαὶ ἑκατοντάδες χιλιάδων προβάτων, τὰ ὅποια ὅλα τρεφόμενα διὰ μυριάδων εἰδῶν χόρτων καὶ ἀνθέων τῶν πεδιάδων καὶ λεμιώνων παράγουσιν (ἔξοχον) γάλα.

Ὁ λαὸς τῆς Τυρολόης εὐημερεῖ πολὺ. Εἶναι πλούσιος, κάτοχος πολλῶν ἀγαθῶν, ἰδιοκτῆται χιλιάδων προβάτων.

Πρὸς νότον τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς βυζαντινῆς θαλάσσης (κεῖται) ἡ Ραιδεστός (Τεκφοῦρ Νταγῆ καὶ Τεκίρ Νταγῆ) εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς σταθμοῦ ἐντεῦθεν. Ἐπίσης εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς (!) σταθμοῦ (μῆς ἡμέρας) πρὸς βορρᾶν κείται ἡ πόλις Κήρκ-Κελισά (Κήρκ-Κίλισε—Σαράντα Ἐκκλησία) πρὸς δυσμὰς δ' ἡ Ἀδριανούπολις ¹⁾ κείται εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων σταθμῶν.

Τὰ περίχωρα αὐτῆς ἀποτελοῦνται ἀπὸ χωρῖα ἀκμάζοντα καὶ πλούσια.

1) Διὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὁ Ἐβλιγά Τσελεπῆ ἀφιερῶν περὶ τὰς 60 σελίδας τοῦ Γ' τ. τοῦ Σεγιαχενταμέ του.

Τὰ προσκυνήματα τῆς Τυρολόγης.

Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Κιοπρουδζή εἶναι τὸ προσκυνήμα: Ὅσμαν-Δεδὲ ζιγιαρετί. Ἐπειδὴ ὁ λαὸς ὅλης τῆς χώρας τρέφει μεγάλην εὐλάβειαν πρὸς τὸ ἄτομον τοῦ ὁσίου τούτου, ἀθρόος προσέρχεται μὲ διάφορα τάγματα (ταξίματα) εἰς ἐπίσκεψιν (τοῦ προσκυνήματος) αὐτοῦ.

Ὁ Μεβλιὰ Μπεχιστή Ἐφένδης κατὰγεται ἀπὸ τὴν πόλιν Βιζὲ (Βιζύη). Ἀξιώθεις τοῦ τάφου (ἀποθανῶν) ἔφθασεν εἰς τὸν παράδεισον.

Ἐτάφη δ' ἐν Τυρολόῃ ἐν τῇ αὐτῇ κελλίῳ ἐρημίτου. Ἐπὶ τοῦ ἐπιτυμβίου λίθου του ἔχαραξεν, ἰδίᾳ χειρὶ, τὸ χρονόγραμμά του:

«Ἀπεδήμησεν ἤδη ὁ μακαρίτης...ἐπιτυχῶν τῆς θείας εὐσπλαχνίας». Ἐχει πολλὰ συγγράμματα. Καὶ ὁ Μεβλιὰ (κύριος) Οὐζούν Μπαλή ἐφένδης, ὅτε ἀπέθανε διατελῶν καθηγητῆς τοῦ Ἰμαρὲτ ἐτάφη πλησίον τοῦ ἱεροδιδασκαλείου τούτου ἐπὶ τῆς λεωφόρου.

Ἐπῆρξε σοφός, ἐνάρετος ἀνὴρ καὶ συγγραφεὺς μοναδικῆς αὐθεντίας εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ «Χαδὶς» (Μουσουλμ. παραδόσεις).

Πλήρως θεασάμενοι τὴν πόλιν ταύτην ἐξεκινήσαμεν ἐκ ταύτης πρὸς δυσμὰς καὶ διελθόντες τὴν λιθίνην γέφυραν εἰς τὴν συνοικίαν τῶν χωρσιανῶν πλησίον τοῦ Βιράν-Καλὲ (κατηρειπωμένον φρούριον), κείμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Σούρ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον «Ὀλὰν Μετί» καὶ ἐντεῦθεν μετὰ ἐξάωρον πορείαν εἰς τὸ ἀκμαῖον χωρίον «Δουζάν-Καρηστηράν» (ὁ ἀναμυγνῶν καπνόν), ὅπερ ἔχει ἑκατὸν οἰκίας, ἐν δζαμίον, καὶ ἐν χάνιον, εἶναι δὲ μέγας σταθμὸς μεταξὺ Τυρολόγης καὶ (Λουλέ-) Μπουργάζ ἀπέχον ἑκατέρωθεν, εἰς ἐποχὴν χειμῶνος, ἕξ ἀκριβῶς ὥρας. Λάκκοι ἐλώδεις καὶ ἀδιαπέραστος πηλὸς σχηματίζονται ἐνταῦθα κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἐκκινήσαντες ἐντεῦθεν πάλιν πρὸς δυσμὰς ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πόλιν Μπουργάζ.

Περιγραφή τοῦ φρουρίου (Λουλέ-) Μπουργάζ.

Τοῦτο ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰντεροῦν (; ἢ Ἀϊντεροῦν) καὶ ἐδώρησεν εἰς τὸν βασιλέα Ἀλὶν, υἱὸν τοῦ Γιάνκο. Τόσον δ' ἤκμασε τὸ φρούριον τοῦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὥστε ὁ Ἀλὶν διέμενε πότε ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ Τεκφούρ-σεράϊ (αὐτοκρατορικὸν ἀνάκτορον) καὶ πότε διεχειμάζεν ἐν Μπουργάζ, κατὰ δὲ τὸ ἔαρ ἐξήρχετο, πρὸς θερινὴν διαμονήν, εἰς τὰ ὄρη τῆς Στράνδζας.

Καὶ νῦν ἔτι διαφαίνονται τὰ ἴχνη τῆς πάλαι ποτε εὐημερίας του. Ὅτε δὲ ὁ γνωστὸς ὑπουργὸς τοῦ Σουλτάνου Σελὶμ τοῦ Β'. Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶς ἀνεκαίωσε τὴν πόλιν ταύτην, διέταξε νὰ κατεδαφισθῶσι τὰ οἰκοδομήματα τῶν παλαιῶν μνημείων. Ὁ πρῶτος πορθητῆς αὐτοῦ εἶναι ὁ νικηφόρος Χουδαβεντικιάρ (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α'). ὅστις συναντήσας πολλὰς δυσχερείας κατὰ τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ φρουρίου ἀνεφώνησε: Ὁ νικηφόροι (βρὲ Γαζήδες), ὀρμήσατε (παλληγάρια) νὰ κυριεύσητε αὐτὸ τὸ Μπουργάζ καὶ νὰ τὸ κατεδαφίσωμεν. Καὶ πραγματικῶς μετὰ τὴν ἄλλωσιν τοῦ φρουρίου ἐκρήμινεν αὐτὸ καὶ ἐκ βάθρων κατέστρεψε.

Εἰς πλεῖστα μέρη αὐτοῦ συναντῶνται καὶ τώρα εἰσέτι τὰ εἰρημίας τῶν κτιρίων του.

Εἶναι βαζούφιον τοῦ Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς διοικήσεως Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Ὁ μοντεβελλῆς αὐτοῦ εἶναι καὶ διοικητῆς τοῦ φρουρίου, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ διακοσίους πεντήκοντα στρατιώτας.

Τὸ Μπουργάζ εἶναι ὑποδιοικήσις μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πεντήκοντα (βαλάντιον) ἄσπων.

Κεიმὴν ἐπὶ εὐρείας πεδιάδος ἡ κωμόπολις Μπουργάζ ἀκμάζει λίαν, ἔχουσα ἑπτακοσίας ἐρυθροκεραμοσκεπεῖς οἰκίας, μετ' ἀμπελώνων καὶ κήπων. Ἀποτελεῖται ἕξ ἕξ συνοικιῶν, ἔχει δὲ πέντε μιχράμπια, εἰς τὰ τρία τῶν ὁποίων γίνεται προσευχὴ (καὶ διδαχὴ) ὑπὲρ τῆς μακροημερεύσεως καὶ εὐκλείας τοῦ Σουλτάνου. Τὸ ἐν αὐτῇ δ ζ α μ ί ο ν (ὄχι λουτρόν, ὡς κατὰ λάθος ἐν τῷ κειμένῳ) Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶ Δ ζ α μ ι σ ῆ ῖ, εἶναι στερεὸν οἰκοδόμημα, κτισθὲν δι' ἐξόδων τοῦ φέροντος τὸ ὄνομα τοῦ τέμενους ἀνδρός, ὅστις ἐπὶ 40 ὀλόκληρα ἔτη διατελέσας Βεζύρης τῶν Σουλτάνων Σουλεϊμάν, Σελὶμ τοῦ Β' καὶ Μουράτ καὶ διανύσας ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ εἰς τὴν κρατικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ἀνώτατον Διβάνιον (Αὐτοκρατορικὸν Συμβούλιον) ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν θάνατον φονευθεὶς ὑπὸ τινος κατοίκου τῆς μεθορίου γραμμῆς.

Ὁ δολοφόνος αὐτοῦ ἀπηλλάγη τῆς νομίμου ποινῆς χάρις εἰς τὴν διαθήκην αὐτοῦ τοῦ φονευθέντος.

Τὸ κομψὸν τοῦτο τέμενος εἶναι ἔργον τοῦ σοφοῦ τούτου Βεζύρου. Διὰ τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ ἡ γλῶσσα εἶναι ὅλως ἀνεπαρκής, ὁ δὲ πλεόν γλαφυρὸς (διασκορπίζων ἀδάμαντας) κάλαμος συντρίβεται πρὸ τοιαύτης ἀποπέρας περιγραφῆς.

Ἄς τὸ περιγράψωμεν, ἐν τούτοις, ὅσον ἡμῖν ἡ δύναμις σταγόνα ἐραυζόμενοι (ἀντὶ γινόμενοι τοῦ κειμένου) ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ καὶ μόριον ἀκτινὸς ἐκ τοῦ ἡλίου.

Ἐν πρώτοις τοῦτο τὸ τέμενος παριστᾷ εὐκτῆριον οἶκον, ὑπενθυμίζοντα τόπον ἀναψυχῆς καὶ διασκεδάσεως, ὅπου δὲν δύναται τις (δυστυχῶς)

νά εὔρη τὴν ποθουμένην ἡσυχίαν καὶ ἄνεσιν λόγῳ μεγάλου συνωστισμοῦ πολυπληθοῦς λαοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἐξωτερικῶς τὸ τέμενος εἶναι μαρμαρίνον, τὸ δὲ ἰδιαίτερον (ἐσωτερικόν;) αὐτοῦ διαμέρισμα εἶναι κεκοσμημένον διὰ δεξαμενῆς μετὰ πίδακος, ἀναβρύνοντος ὕδατος. Τὸ τέμενος εἶναι ἐκτισμένον εἰς τόπον εὐσκιον, περικυκλούμενον μὲ πολλὰς ἑκατοντάδας πλατάνων, κυπαρίσσων, κέδρων, καστανεῶν καὶ ἄλλων θαλαρῶν (εὐλογημένων) δένδρων. Πάντες οἱ ἀφικνούμενοι καὶ ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς κομποπόλεως καὶ (πᾶς) ὁ μουσουλμανικὸς λαὸς (αὐτῆς οἱ κάτοικοι) εἰς τὸ τέμενος τοῦτο ἐκπληροῦσι τὰ καθήκοντα ὑποταγῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ λατρείας καὶ δοξολογοῦσι ἐν αὐτῷ τὸν Ὑψίστον.

Ἐν ὥραις θέρους καὶ χειμῶνος δὲν διεισδύει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦτο διαμέρισμα τοῦ τεμένους ἢ θερμότης τοῦ φαινοῦ, πυρίνου ἡλίου.

Αἱ τέσσαρες πλευραὶ αὐτοῦ ἀποτελοῦνται ἀπὸ παραπλεύρους σοφάδες (αἰθούσας) καὶ δωμάτια. Ἐπὶ δὲ τῶν σοφάδων ὑπάρχουσι λεπτότατοι κίονες (μὲ λεπτὴν ὡς ἢ θριξὶ ὀσφύν), ἐπ' αὐτῶν δ' ἐπικαθίηται κομποὶ θόλοι, ὡσεὶ ἀνεστραμμένα κωνόχροα κοτύλα.

Οὐδὲν τέμενος βεζυρικὸν παρόμοιον μὲ τοῦτο εὐρίσκειται εἰς τὰς μουσουλμανικὰς χώρας, ἂν ἐξαίρεσωμεν ἴσως τὸ τέμενος τοῦ Ζάλ Πασᾶ ἐν Κων/πόλει εἰς τὸ Ἄμπου Ἐγιοῦπ Ἀνσαρή, καὶ τὸ δζαμίον τοῦ Ἰπραχίμ Πασᾶ Ταβασή, Βεζύρου τοῦ Σουλεϊμάν Χάν, κείμενον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πλευρὰν τῆς Πύλης τῆς Σηλυβρίας (Σηλύβρη-Καπουσοῦ) ἐν Κων/πόλει.

Ἄλλὰ καὶ πάλιν τὸ φωτεινὸν τοῦτο τέμενος εἶναι κατὰ πολὺ κομψότερον ἐκείνων, καὶ μὲ μεγαλητέραν τέχνην ἐκτισμένον.

Πέριξ τοῦ κεντρικοῦ μεγάλου θόλου αὐτοῦ ἔχει σειρὰν (ὁμοκέντρων) στρωμάτων διὰ τὰς ἀναπτομένας κανδήλας, τὸ ἀνώτερον δὲ πάτωμα, ὅπερ διὰ δικτυωτοῦ πεφραγμένον εἶναι ἐξειδιασμένον διὰ τοὺς μουεζζίννας, ὡς καὶ μέρη περιορισμένα διὰ κιγκλίδων, ἀποτελοῦσιν ὠμάτια.

Ἡ γλῶσσα μένει ἄλαλος προκειμένου περὶ ἐγκωμίων τῶν φωτεινῶν παραθύρων, τὰ ὅποια κοσμοῦσι τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ ἄμβωνος καὶ τοῦ βωμοῦ. Αἱ καλαισθητικαὶ ἐλαιοβαφαὶ καὶ τὰ κομψὰ σχέδια τούτων, οἱ χρυστάλλινοι ἕλεοι, οἱ ἀδαμαντοειδεῖς λίθοι τῆς (περσικῆς κομποπόλεως) Νεδζέφ καὶ τὰ (συναφῆ) ἰόχροα κοσμήματα οὐ μόνον φῶς ἀπλετον παρέχουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τεμένους ἀλλὰ διαχέουσι καὶ εἰς τὰ πέριξ μέρη λάμπην θαυμασίαν.

Πέριξ τούτου καὶ εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς εἶναι κεχαραγμένα ἐδάφια Κορανίου καὶ λόγοι τιμῆς καὶ εὐλαβείας διὰ χειρῶν τοῦ Γρακοῦτ Μουῦ τεσιμῆ, Ἀπὰς Μερσᾶ, Σείχου Μπαγιαζιτιῆ, Ἀπτούλλὰχ Κηρημῆ, Ἀχμέτ Καραχισαρή, Χασάν Τσελεπῆ καὶ Δεδέ-Μεχμέτ Τσελεπῆ.

Ἐκάστη τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἀποτελεῖ μοναδικὸν καὶ λίαν πολυτιμον ἀριστούργημα.

Τὸ δζαμίον ἔχει σύνθεσιν ἐξόχως σύμμετρον, ὡσεὶ ποίησις καὶ μαγεία ἄφθαστος (νόμιμος).

Ὁ καλλιτέχνης τοῦ τεμένους παρέσχεν ἐν αὐτῷ εὐγλωττον ἀπόδειξιν τῆς θαυμαστῆς ἐπιδεξιότητος καὶ λεπτῆς τέχνης του. Ὁ κτίτωρ τοῦ δζαμίου εἶναι ὁ γηραιὸς ἀρχιτέκτων Σηνάν Ἰπνὶ Ἀπτούλ-Μενάν.

Ἐπὶ τῆς νοτίου πύλης τοῦ τεμένους ὑπάρχει τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα τούτο:

«Ὁ Χατήφ Κουδσῆ (ὁ ἐξ Ἱεροσολύμων) εἶπε τὸ χρονόγραμμά του: Τόπος λατρείας τοῦ Ὑψίστου καὶ εὐκτήριος οἶκος τῶν εὐσεβῶν.

Ἔτος 936 (Ἐγείρης)».

Εἶναι ἐπίσης θαυμάσιον καὶ τὸ τέμενος, ὅπερ κεῖται πλησίον τῆς γεφύρας τοῦ ποταμοῦ Ἐργκενέ (Ἐργύννη), ἀλλὰ πολὺς κόσμος δὲν τὸ ἐπισκέπτεται. Ἐχει ἓνα μεδρεσὲν καὶ ἐν πτωχοκομεῖον, ὅπερ ἕκαστον μῆνα καὶ ἕκαστον ἔτος, ἐκάστην πρωΐαν καὶ ἑσπέραν εἶναι πλούσιον ἄμα καὶ πενήζον, παρέχον εἰς νέους καὶ γέροντας ἐν πινάκιον ζωμοῦ καὶ ἐν τεμάχιον ἄτου, εἰς ἐκάστην δ' ἐστὶν ἀπὸ ἐν κερῖον λίπους καὶ δι' ἕκαστον ἵππον ἀπὸ μίαν (μερίδα) τροφῆς (χόρτου ἢ κριθῆς). Δαψιλῆς εἶναι ἡ χάρις του. Οὐδεμία διάκρισις γίνεται ἐνταῦθα μουσουλμάνου καὶ μὴ, προκειμένου περὶ παροχῆς (τροφῆς).

Ἐκάστην δὲ νύκτα Παρασκευῆς παρέχεται ἐπίσης δαψιλῶς, (ἐκτὸς τῆς συνήθους τροφῆς) καὶ ἓνας δίσκος (σινὶ) μετὰ πινακίων πιλαφίου (ἐξ ὀρυζῆς) ζωμοῦ καὶ κρόκου (ζερεδέ).

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ καταστήσῃ τὴν λειτουργίαν τοῦ πτωχοτροφείου τούτου διαρκῆ καὶ ἀδιάλειπτον μέχρι περάτων τῶν αἰώνων.

Ἡ κομποπολις ἔχει προσέτι ἐπτὰ νηπιαγωγεῖα καὶ ἐν φωτεινὸν οἰκοδόμημα κομποῦ λουτροῦ.

Ἡ ἀγορὰ τῆς ἔχει τριακόσια περίπου καταστήματα. Ἄν καὶ δὲν ἔχει μπεζεστένιον, ἔχει πάμπολλα πολυτίμα ἐμπορεύματα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθήσεως τῆς ῥόας συγκροτεῖται ἐνταῦθα ἐμποροπανηγυρίς. Τὸ βφοδοπάζαρον τοῦ Μπουργᾶζ εἶναι λίαν γνωστὸν εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν Περσίαν. Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμερονύκτια ἐξακολουθεῖ ἡ ἀγοροπωλησία καὶ μεγάλα κέρδη προσκομίζονται εἰς τὴν ἀγορὰν ταύτην, ἥτις ἐπὶ μὲν τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἐργκενέ διήκει μέχρι τῆς γεφύρας τοῦ Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶ, ἀπὸ δὲ τῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως ἀποτελεῖται ἀπὸ πλέον τῶν χιλίων μικρῶν καταστημάτων ἐκ λεπτῶν σανίδων, ὡς αἰφθινοπωρινὰ καλύβια. Ἐχει καὶ λιθόκτιστα καταστήματα διὰ τοὺς σεβαστοὺς μεγαλεμπόρους, ἀλλὰ τοιαῦτα εἶναι ὀλιγάριθμα.

Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ σημείου τῆς ἐμποραγοῦς ταύτης γνωστὴ γέφυρα μὲ ἐννέα ἀψίδας εἶναι ἔργον τοῦ γηραιοῦ ἀρχιτέκτονος Σηγιάν, ἀποτελοῦσα μίαν ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα μεγάλων γεφυρῶν, τὰς ὁποίας οὗτος ἔκτισεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸν σχετικὸν μὲ τὴν ἀγοραπωλησίαν φόρον συλλέγει (εἰσπράττει) ὁ μουτεβελῆς καὶ δαπανᾷ διὰ τὰς ἐπισκευὰς τῶν φθειρομένων μερῶν τῆς γεφύρας.

Τὸ κλίμα τῆς πόλεως εἶναι γλυκὺ, αἱ ἄμπελοι δὲ καὶ οἱ κῆποι καλλιεργοῦνται καλῶς.

Περιζήτητα ἐπίσης εἶναι τὰ πρόβατα, οἱ ἄμνοι καὶ τὸ βούτιρον αὐτῆς.

Τὸ Καραβάνσεράϊον τοῦ (Λουλὲ-) Μπουργάζ.

Τοῦτο παριστᾷ μονώφορον εὐμέγεθες χάνιον, ὡς φρούριον ἐσωτερικόν, οἰκοδόμημα περιέχον ἑκατὸν πενήκοντα ἐστίας ἀπέναντι ἀλλήλων κειμένας μὲ χαρέμια, σταύλους διὰ καμήλους καὶ ἄλλα ζῆα, δυναμένους νὰ στεγάσουν πλέον τῶν τριῶν χιλιάδων ζώων.

Οἱ τελωνοφύλακες ἐκτελοῦσι καὶ καθήκοντα φυλάκων παρὰ τὴν θύραν τοῦ χανίου.

Μετὰ τὸ δεῖπνον, κρούεται πρὸ τῆς θύρας ἡ μουσικὴ, μεθ' ἧς κλείεται ἡ θύρα. Οἱ φύλακες ἀνάπτουσι κανδήλια, δαπάναις τοῦ Ἐβζαφίου, κοιμῶνται πρὸ τῆς θύρας. Ἐὰν κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἀφικνεῖται ἔξωθεν ὁδοιπόρος ἀνοίγουσι τὴν θύραν καὶ ἐπιτρέπουσι εἰς αὐτὸν τὴν εἴσοδον καὶ προσάγουσιν εἰς αὐτὸν καὶ τροφὴν ἐκ τῶν ἐνότων.

Ἄλλ' (ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ) καὶ ἂν ἀκόμη χαλάσῃ ὁ κόσμος δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἐκ τοῦ χανίου ἔξοδον οὐδενὸς τῶν ἐντὸς αὐτοῦ εὐρισκομένων, διότι τοιοῦτος εἶναι ὁ ὅρος τοῦ ἀφιερωτοῦ (διαθέτου).

Μόνον ἀφοῦ ἐγερωθῶν ὅλοι οἱ φιλοξενούμενοι, κρούσῃ ἡ μουσικὴ καὶ ἕκαστος ἐξ αὐτῶν λάβῃ γνῶσιν (τῆς ἀνεπάφου καὶ ἀσφαλοῦς διαφυλάξεως) τῆς (παρ' αὐτῷ) παρουσίας του, οἱ φύλακες, διαλαλοῦντες, ὡς κήρυκες, κράζουσι: Ὡ μουσουλμάνοι! «Εἶναι σῶα καὶ ἀνελλιπῆ τὰ ὅλα σας; Ἡ παρουσία σας, ἡ ζωὴ (ψυχὴ) σας, ἡ καλλονὴ σας (ἢ ὁ καιρὸς σας) καὶ αἱ ἀναξυρίδες σας;» Οἱ φιλοξενούμενοι ἀπαντοῦν: «Ὅλα εἶναι σῶα καὶ ἀκέραια, ὁ Θεὸς εἶθε νὰ ἀναπαύῃ τὴν ψυχὴν τοῦ κτήτορος τοῦ καθιδρύματος».

Οἱ θυρωροὶ τότε, ἀνοίγουσι, κατὰ τὸ λυκανγές, τὴν μεγάλην πύλην αὐτοῦ, ἴστανται παρὰ τὴν θύραν καὶ προφέρουν τὰς ἐξῆς εὐχὰς καὶ συμβουλὰς:

«Νὰ μὴ προχωρῆτε εἰς τὰς ὁδοὺς ἀπρόσεκτοι, μὴ χάνετε στρῶμα,

σκέπασμα, μὴ δέχεσθε τὸν τυχόντα, ὡς συνοδοιπόρον σας, προχωρῆτε, καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὰ φέρῃ δεξιὰ. Τότε ἕκαστος ἐκκινεῖ πρὸς μίαν διεύθυνσιν. Πρὸς δυσμὰς τοῦ χανίου τούτου ὑπάρχει καὶ ἓν μέγα ἀνάκτορον διὰ τοὺς βεζύρας, ὑπουργούς, ἀριστοκράτας καὶ εὐγενεῖς, μὲ μεγάλην αἴθουσαν ὑποδοχῆς, ἑκατὸν πενήκοντα ἔτερα δωμάτια, λουτρόν, δημοφυλάκιον (κελλάριον), μαγειρεῖον, διὰ τὸ ἐγκώμιον τοῦ ὁποίου ἀδυνατεῖ νὰ ἐπαρκέσῃ ἡ γλῶσσα.

Ὅλον τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, λιθόκτιστον ἐξ ὀλοκλήρου, ἀνῆκεν εἰς τὸν μαρτυρικῶ θανάτῳ τελευτήσαντα Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶν.

Ἐπὶ τῆς ἀψίδος τῆς σιδηρᾶς πύλης τοῦ μεγάλου τούτου ξενῶνος διὰ χειρὸς τοῦ Καραχισαρή εἶναι ἐγκεχαραγμένον ἐπὶ λευκῆς μαρμαρίνης πλακῶς τὸ ἐξῆς χρυσόγραμμα ἐν ἡμιστιχίῳ:

«Οἱ ἐλθόντες εἰς τὸ καραβάνσεράϊον τοῦτο πάντες ἀπῆλθον» (ὑπανιγμὸς εἰς τοὺς γεννωμένους καὶ ἀποθνήσκοντες ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ).

Ἐκ τῆς πόλεως (Λουλὲ - Μπουργάζ) ἐκκινήσαντες διὰ μέσου χωρίων πρὸς βορρᾶν διήλθομεν τὸν ποταμὸν Ἐργκενὲ ἐπὶ ἱσπων. Ὁ ποταμὸς Ἐργκενὲ, πηγάζων, κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Στρανδῆζας ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Μαύρης θαλάσσης ὄρει ὑπὸ τὴν γέφυραν τοῦ χωρίου «Οὐζούν-Χαδῆλη» καὶ διέρχεται πλησίον τοῦ Μπουργάζ. Κατόπιν διέρχεται διὰ γεφύρας μὲ ἑκατὸν ἐβδομήκοντα τέσσαρας ἀψίδας, (τῆς καλουμένης «Ἐργκενὲ-κιοπρουσοῦ») πλησίον τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἐντὸς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας δὲν συνηγήσαμεν γέφυραν τοιούτου μήκους.

Ἐκεῖθεν ὁ ποταμὸς κατερχόμενος ἐκβάλλει εἰς τὴν Προποντίδα. Δὲν εἶναι μέγας ποταμὸς. Ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην ἄνοιξιν, ὅτε πίπτουν τηρόμεναι αἱ χιόνες τῶν ὄρων καὶ τῶν λόφων, πλημμυρεῖ καὶ μεταβάλλεται εἰς ὀρητικὸν ἄτακτον ποταμὸν.

Προχωρήσαντες ἐντεῦθεν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον «Ἐσκί-Πολός».

Τὸ φρούριον Ἐσκί-Πόλος. (Παλαιός;)

Ἱερεὺς τις, ὀνόματι Πόλος ἐκ τῶν συγγενῶν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶχεν ἐνταῦθα μίαν μονήν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἔκτισεν ἐνταῦθα ἐν φρούριον καὶ τὸ ὄνομασεν Μπουργάζ Πολός (Πύργος Παλαιός;).

Ὅτε, μετέπειτα, ὁ Χουδαβεντικιὰρ Γαζῆς (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α') πολιορκήσας τὸ φρούριον τοῦτο, πρὸ τῆς πολιορκίας τῆς Ἀδριανουπόλεως, συνήτησε μεγάλας δυσχερείας κατὰ τὴν ἄλωσιν αὐτοῦ (καὶ διὰ τοῦτο) διέ-

ταξε, μετὰ τὴν ἄλωσιν, τὴν κατεδάφισιν τῶν τειχῶν αὐτοῦ εἰς τινα σημεῖα.

Ἄλλ' ἢ ἐπισκευὴ καὶ ἀποκατάστασις αὐτῶν εἶναι ἔργον εὐχερές.

Τὸ φρούριον τοῦτο, ἐπικλινές ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμίας, ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς κλιτύος ὑψηλοῦ λόφου ἔχει μίαν θύραν ἐκ λίθου. Ἐπειδὴ ἡ τοποθεσία αὐτοῦ εἶναι πολὺ ὑψηλὴ καὶ ὑφίστανται δυσχερείας οἱ ἀναβαίνοντες εἰς αὐτό, οὐδεὶς μένει ἐντὸς αὐτοῦ.

Τὴν σήμερον διακόσμαι οἰκίαι ὑπὸ τὸ κάτω φρούριον ἀποτελοῦσι τὸ βουλγαρικὸν τοῦτο χωρίον, ὑπαγόμενον εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Μπουργάζ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἐπαρχίας Σαράντα-Ἐκκλησιῶν.

Ὡς ἔχον ἐδαφος πετρώδες τὸ χωρίον φημιζεται διὰ τὴν εὐχυμον καὶ εὐγευστον σταφυλὴν αὐτοῦ.

Ἐκκηνήσαντες καὶ πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον: «Φακλήαρ».

Καὶ τοῦτο εἶναι βουλγαρικὸν χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν, κείμενον ἐντὸς κοιλάδος καὶ ἔχον ἓν χάνιον καὶ τριακοσίας οἰκίας.

Ἐνταῦθα ἐφθάσεν ἐκ μέρους τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου εἰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἰδιαιτέρου σώματος τῆς φρουρᾶς τῶν ἀνακτόρων (Χασεκι Ἀγασῆ) μετ' αὐτόγραφον ἱερὸν (χάτιον) τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν Μελέκ Ἀχμέτ Πασσᾶν (μετ' ἐξῆς περιοχόμενον:) «Αἰαλί μου (Παιδαγωγὲ) Μελέκ! Ὁ τοποτηρητὴς τοῦ ἀρχηγοῦ Γιεντισάρων Τσελεπῆ Ἀγᾶς ἀπέδρασεν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Βεβαίως θὰ συλλάβῃς αὐτὸν καὶ ἀλυσόδετον θὰ στείλῃς εἰς τὴν Πύλιν τοῦ ὑψηλοῦ Κράτους μου.

Ὁ Πασσᾶς ἐδώρησεν εἰς τὸν Χασεκι Ἀγᾶ, εἰς ἀνταμοιβήν (τῶν κόπων του) ἓν βαλάντιον (ἄσπρων).

Ἐκκηνήσαντες καὶ πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Καραμπουνάρι, χωρίον βουλγαρικὸν τῆς ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν μετ' ἀποκαταστάσεως οἰκίας, ἀλλὰ λίαν ἀκμαῖον τιμᾶριον (φρούριον).

Ὁ πεφωτισμένος Βεζύρης Σιγριαβὸς Πασσᾶς ἔκτισεν ἐνταῦθα ἓν μέγα χάνιον καὶ οὕτω συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ εὐημερίαν τοῦ χωρίου.

Ὁ ποταμὸς Ἐργκνὲν ῥέει διὰ μέσου τοῦ χωρίου. Προχωρήσαντες ἐντεῦθεν πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Σασαλάρ, ὅπερ ἔλαβε τὸ ὄνομα του ἀπὸ τὸν Σασά - Κοδζά, ὁ ὁποῖος, κατὰ διαταγὴν τοῦ Χουδαβεντικιάρ Γαζῆ μετόκησεν ἐνταῦθα.

Ἔχει διακοσίας οἰκίας. Ὁ ἐκ Βοσνίας Χασᾶν ἀγᾶ κατοικήσας ἐνταῦθα καὶ οἰκοδομήσας τετράγωνον πύργον, διεφύλαξε τὸ χωρίον ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῶν ληστῶν, ὁ δὲ Τάταρος Σουλεϊμᾶν ἀγᾶς, ἔκτισεν ἐπίσης ἓν χάνιον καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ χωρίου.

Ἐπειδὴ εἰς τὰ περίξ ὄρη φύονται ἄνθη καὶ φυτὰ διαφόρων εἰδῶν, τὸ χωρίον παράγει πολὺ ἐκλεκτὸν καὶ λευκὸν μέλι, τὸ ὁποῖον, μάρτυς ὁ Θεός, δὲν διαφέρει ποσῶς κατὰ τὴν λευκότητα ἀπὸ τὸ πάλλευκον πανίον (τουλιάνι). Τὸ μέλι τοῦτο δὲν προκαλεῖ θερμότητα (πυρετοῦ) εἰς τὸν ὀργανισμόν τοῦ γενομένου τοῦτο. Τοῦναντίον ὁ οὐρανίσκος τοῦ τρώγοντος ἀποκτᾷ εὐωδίαν ἐκ τοῦ ἐξαιρετικῶς τερπνοῦ ἀρώματος αὐτοῦ.

Ὁ Ἰμάμης τοῦ χωρίου τούτου Ἀλῆ Ἐφένδης τυγχάνει ἀνὴρ ἐκ τῶν μᾶλλον εὐσεβῶν τοῦ μουσουλμανικοῦ λαοῦ νηστεύων ἐπὶ 70 ἔτη.

Προχωρήσαντες πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Ἄιτός (Ἄετός).

Τὸ φρούριον Ἄετός.

Τὸ φρούριον τοῦτο ἐκτίσθη ὑπὸ τινος ἐκ τῶν Ἑλλήνων, φέροντος τὸ ὄνομα Ἄετός. Τῷ 814 (Ἐγείρης) ὁ βασιλόπαις Μουσα Τσελεπῆς, υἱὸς τοῦ Γηληδηρήμ Χὰν ἐκυρίευσεν τοῦτο διὰ τοῦ Μεχμέτ Βέη. Εἶναι ἔδρα ὑποδιοικήσεως μετ' (βαθμὸν) ἑκατὸν πενήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων, τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγοῦ Γιεντισάρων καὶ ἀγορανόμου.

Τὸ φρούριον ἀποτελεῖ ἓν ὠραῖον τεῖχος, μετ' ἓν θύραν, πεντάγωνον, ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ λόφου ἐκ γώματος καὶ κερτίνου βραχώδους ἀργίλλου. Ἐντὸς αὐτοῦ ὁμοῦ δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε πέντε ἄνθρωποι. Τὸ προάστειόν του (vagos) κείμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης ὄυακος περιλαμβάνει χιλίας κερραμοσκεπεῖς οἰκίας μετ' ἀμπελῶν καὶ κήπων.

Οἱ κάτοικοί του, μουσουλμᾶνοι τε καὶ μὴ, ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀντιπροσώπων βουλγαρικῆς φυλῆς.

Ἔχει πέντε συνοικίας καὶ πέντε μικράμια. Ὁ διὰ μέσου τοῦ προαστείου διερχόμενος ὄυαξ Τσιγγίτς-Δερσεσῆ ἔχει γέφυραν μετ' ἓν ἀψίδα, πλησίον δ' αὐτῆς ὑπάρχει ἓν κερραμοσκεπέ, στερεὸν τέμενος μετ' ἓνα μναρὲν καὶ μετ' ἐπιπέδον ἐνορίαν, ἔξ ἑκατὸν πενήκοντα καταστήματα καὶ ἀλευρομύλους. Ὁ διοικητὴς αὐτοῦ εἶναι ὁ Πασσᾶς τῆς Σιλιστρίας καὶ βοεβόδας.

Τὸ κλίμα ὁμοῦ αὐτοῦ εἶναι πολὺ βαρὺ καὶ νοσηρὸν. Ἔχει μίαν θερμοπηγὴν μετ' ὕδωρ ὑφάλμυρον. Εἰς φιλόνητος περιστοιχίσας ταύτην ἔκτισεν ἐπ' αὐτῆς ἓν λίαν ὠφέλιμον καὶ μικρὸν λουτρόν, τὸ ὕδωρ τοῦ ὁποῖου ἔχει θεραπευτικὴν δύναμιν.

Ἐπίσης περιζήτητος εἶναι καὶ ἡ σταφυλὴ τῶν ἀμπελῶν τοῦ Ἄετοῦ. Προχωρήσαντες πάλιν πρὸς βορρᾶν καὶ ἀναβάντες εἰς τὸ ὄρος Τσεγγε ἔθεασάμεθα πλεῖσθ' ὅσα ἔργα τοῦ τροφοδότου μας Θεοῦ καὶ ὑψικά-

ρυφα δένδρα, τὰ ὅποια εἰς τὰς δασώδεις ὄρεοσειρὰς αὐτῆς ὑψώσαν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν πρὸς τὸν οὐρανόν.

Διελθόντες δὲ τὸ τουρκο-βουλγαρικὸν χωρίον Κούρτ μαχαλλεσῆ (Λυκοχώρι) ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Τσεγκέ.

Τὸ φρούριον Τσεγκέ - Καλέ.

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς Ἱστορίας τῶν Γενουάν (Γενουησίαν) τὸ φρούριον τοῦτο ἔκτισεν ὁ Γιάντζο, υἱὸς τοῦ Μαδιάν, ὅστις τοποθετήσας ἐπὶ τούτῳ φρουράρχον ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ, κειμένῳ ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τῆς δασώδους ὄρεοσειρᾶς Τσεγκέ εἰσέπραττε δι' αὐτοῦ φόρον ἀπὸ τοὺς ἐκεῖθεν διαβαίνοντας ἐμπόρους καὶ ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς ἐλευθέραν διόδον.

Μετέπειτα κατὰ τὸ 814 (Ἐγείρης) κυριεύσας τοῦτο ὁ Μουσαῦ Τσελεπῆς κατηδάρισε τὸ φρούριον. Εἰς πλεῖστα μέρη καὶ νῦν εἰσέτι φαίνονται οἱ πύργοι καὶ τὰ τείχη αὐτοῦ ἐντὸς τῆς ὁδοῦ μετὰ δεικτοστοιχίας, χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῶν κλεπτῶν καὶ ληστῶν ὡς ἐστία καὶ κρυφύγετα αὐτῶν.

Τὸ σπουδαιότερον ἐνταῦθα οἰκοδόμημα εἶναι τοῦτο: τὸ τείχος τοῦ φρουρίου τούτου, ὅπερ διῆκε πρὸς δυσμὰς μέχρι τῶν ὄρεοσειρῶν Καζάν, Σίγκα, Τουρβά, Κορουδάν, Γιελβέ, συνελόντι εἰπεῖν μέχρι τῶν ὄρεοσειρῶν Ἀλαδζά-Χισάρ, ἀπεχουσῶν δέκα σταθμούς, μετὰ τάρφρον περὶ αὐτό, εἶχε δὲ κτισθῆ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Δόμπρουτζας διὰ «σολκατ» ἦτοι διὰ νὰ μὴ διέρχεται ἐντεῦθεν ἡ Ταταρική φυλή.

Ποσάκις ἐξεπλάγημεν συναντήσαντες τοιαῦτα τείχη κατὰ τὴν διάβασιν ἡμῶν διὰ τῶν ὄρεοσειρῶν τούτων.

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ φρουρίου Τσεγκέ τὸ τείχος τοῦτο διῆκε μέχρι τῶν ἐντὸς τῶν δασωδῶν ὄρεοσειρῶν: Σουτζουλοῦ, Κοπάρ - Ἐρέν. Εἰς τὸν Εὔξεινον δὲ Πόντον ἀπέναντι τοῦ φρουρίου τῆς Βάρνας ἐνοῦται τὸ τείχος τοῦτο μετὰ τοῦ τείχους, ὅπερ εἶναι ἐκτισμένον εἰς τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Γαλατᾶ, δέκα μίλια ἐντὸς τῆς θαλάσσης.

Μετὰ πάροδον χρόνου πολλοῦ τὸ μὲν στερεὸν καὶ ὄχυρόν οἰκοδόμημα τοῦ ἐντὸς τῆς θαλάσσης τείχους κατηδαφίσθη, τὰ δὲ θεμέλια αὐτοῦ φαίνονται εἰσέτι εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης.

Ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ οἱ θαλασσοπόροι τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἀνοίγονται πρὸς τὸ πέλαγος διερχόμενοι ἐντεῦθεν (ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τῆς ἀκτῆς) διὰ τὸν φόβον τοῦ ὑποβρυχίου ὄχυροῦ κρηπιδώματος.

Καὶ τοῦτο εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ θανατῶσια ἀποτελέσματα τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ ἐπιμόνου ἐργασίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους!

Θεασάμενοι τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐπὶ τῆς δασώδους ὄρεοσειρᾶς τοῦ Τσεγκέ, κατέβημεν ἐκεῖθεν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Τσεγκέ, ὅπερ εἶναι βουλγαρικὸν μετὰ ἐκατὸν ψαθασκεπτεῖς οἰκίας.

Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἶναι ἀνεξάρτητοι καὶ ἀσύδοτοι, ἐντεταλμένοι μόνον νὰ ἐκτελῶσι τυμπανοκρουσίας τοῦ μεθορίου φρουρίου (Δερμπένδ) ἐντὸς τῆς ὄρεοσειρᾶς καὶ νὰ ἀσχολῶνται μετὰ τὴν προφύλαξιν καὶ τὴν ἄμυναν τοῦ τόπου.

Ὁ ἐκ τῆς πόλεως Πραβατῆ καταγόμενος Χατζῆ Ἀχμέτ ἐκ θρησκευτικῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐλαβείας κινούμενος ἔκτισεν ἓνα μέγαν ξενῶνα εἰς τὸ χωρίον τοῦτο.

Διελθόντες ἐντεῦθεν μετὰ πορείαν δύο ὥρῶν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κομιόπολιν Γιενί - Κιόι (Νεοχώρι), ἧτις, κειμένη ἐν τῷ μέσῳ ἐκτεταμένων καὶ εὐφοροτάτων χωρίων παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Καμτσῆ (μάστιξ) ἔχει ἑξακοσίας ἐν μέρει κεραιοσκεπτεῖς καὶ ἐν μέρει σχοινοσκεπτεῖς οἰκίας μετὰ Τούρκους καὶ Βουλάρους κατοίκους.

Ἔχει ἐν δζαμίον μετὰ μιναρέν, κεραιοσκεπές, ἐν χάνιον, εἰκοσι κατὰ στήματα, ἀπαξ δὲ τῆς ἑβδομάδος συνέρχεται ἐνταῦθα μεγάλη ἐμπορογορά.

Ὅτε εὐρισκόμεθα ἐνταῦθα, ἐκ Κων/πόλεως ἔφθασε ταχυδρόμος, ὅστις ἔφερε Σουλτανικὸν διάταγμα πρὸς τὸν Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶν τοιοῦτου περιεχομένου: «Ἀναμφιβόλως μετάβηθι πρὸς προφύλαξιν τοῦ φρουρίου: Ὁζοῦ (Ὁζακάκωφ)».

Ἐλάβομεν, συγχρόνως, καὶ τὴν πληροφορίαν, ὅτι εἰς τὸν Τσελεπῆν, τοποτηρητὴν ἀρχηγοῦ τοῦ τάγματος τῶν Γιενιτσάρων ἐδόθη ἐπίσης αυτοκρατορικὴ δωρεὰ μιᾶς νομαρχίας.

Ὅτε δ' οὗτος μετέβαιεν (ἔσπευμένως) ἐπὶ ἵππων, ἐλαυνόντων ἀπὸ ὄυτηρος εἰς τὸν τόπον τοῦ διορισμοῦ του, ἀπέδρασεν.

Ὁ δὲ Δεφτερδὰρ-Ζαδὲ Μεχμέτ Πασᾶς, μεταβαίνων εἰς τὴν Μόρα (Πελοπόννησον), ὅπου εἶχε διορισθῆ ἐπίσης νομαρχίας, εἶχε λάβει (κρυφίαν) διαταγὴν νὰ ἐνεργήσῃ τὸν φόνον τοῦ τοπορητοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Γιενιτσάρων, συνέλαβεν αὐτόν, καταφθάσας αὐτὸν πλησίον τῆς πόλεως Γκιουμουλδζίνας εἰς τὴν Ροῦμελην καὶ τὸν ὑπέβαλλεν εἰς μαρτυρικὸν θάνατον διὰ χειρὸς τοῦ Ἀχμέτ Τσελεπῆ - Οὐστὰ-Ζαδὲ ἐξ Ἀνατολοῦ-Χισάρ, καὶ τὸ μὲν πτώμα αὐτοῦ ἔθαψεν εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς Γκιουμουλδζίνας, τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ἔστειλεν εἰς τὴν Πόλιν τοῦ ὑψηλοῦ Κράτους.

Ταῦτα μαθὼν ὁ Αὐθέντης μας Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶς ἔκλαυσεν ἐπὶ πολλὴν καιρόν.

Ἐκκινήσαντες ἐκ τοῦ Γιενί-Κιόι καὶ πορευθέντες πάλιν διὰ μέσου

τοῦ Τσεγελιστάν (ὄρεοσειρᾶς Τσεγκέ;) διήλθομεν τὸν ποταμὸν Καμτσῆ ἐπὶ μεγάλης ξυλίνης γεφύρας. Ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζων ἐκ τῶν ὄρέων Καζάν καὶ εὐρυνόμενος κατὰ τὸν ὄψιν αὐτοῦ διὰ τῶν ὄρεοσειρῶν τῆς Σίπκας καὶ τῶν ὄρέων τοῦ Κῆρ-ὄβᾶ (χέρσος ὑπόλευκος πεδιάς), ὄπισθεν τοῦ Κηζανλήκ (τόπος ἐνόπλων παλληγκαριῶν) διέρχεται διὰ τοῦ τόπου τούτου καὶ φθάνει εἰς τὸ Κιοπροουῦ. Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ξυλίνης γεφύρας οὐδὲν ἕτερον μέρος (ἀκινδύνου) δίδου ἐπιτρέπων ὁ ποταμὸς οὗτος ἐκβάλλει εἰς τὴν (Μαύρην) Θάλασσαν μεταξὺ τοῦ φρουρίου τῆς Βάρνης καὶ τοῦ (ὡς ἄνω μνημονευθέντος) Γαλατᾶ-Μπουρνού, ἔχει δὲ ὕδωρ πολὺ γλυκύ.

Κατὰ τὸν χειμῶνα τὰ πλοῖα τῆς Μαύρης Θαλάσσης διαχειμάζουσιν ἐν αὐτῷ.

Διελθόντες τὸν ποταμὸν τοῦτον παρὰ τὰ Γενι-Κιόϊ καὶ πολλὰ πλούσια καὶ ἀκμάζοντα χωρία, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Πραβατῆ (Προβάτια).

.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ